

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA STREDOEURÓPSKYCH ŠTÚDIÍ**

**Az anyag és kihasználásának kifejező lehetőségei
a képzőművészeti órákon az alapiskola alsó tagozatán
(papír, textil, agyag stb.)**

Diplomová práca

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA STREDOEURÓPSKYCH ŠTÚDIÍ**

**Az anyag és kihasználásának kifejező lehetőségei
a képzőművészeti órákon az alapkola alsó tagozatán
(papír, textil, agyag stb.)**

Diplomová práca

Študijný program: Predškolská a elementárna pedagogika s vyučovacím jazykom maďarským

Študijný odbor: 1.1.5 Predškolská a elementárna pedagogika

Školiace pracovisko: Katedra predškolskej a primárnej pedagogiky

Školiteľ: PaedDr. Eva Lehoťáková, PhD.

Nitra 2012

Bc. Silvia Fabiánová

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretném köszönetemet mondani tanáromnak PaedDr. Lehoťák Évának PhD, odaadó segítségéért és kreatív tanácsaiért, és útmutatásáért, hasznos ötleteiért. Köszönöm áldozatkész hozzáállását.

Pod'akovanie

Ďakujem vedúcej diplomovej práce PaedDr. Eva Lehoťákovéj, PhD za podnetné rady, cenné poznatky a pripomienky, ktorými mi bola nápomocná pri vypracovaní tejto práce.

ABSTRAKT

FABIÁNOVÁ, Silvia: Materiál, jeho výrazové možnosti a spôsoby využitia vo Vv (papier, textil, hlina a iné). Diplomová práca. -Silvia Fabiánová - Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta stredoeurópskych štúdií. -Školiteľ: PaedDr.Eva Lehoťáková, PhD.- Stupeň odbornej kvalifikácie: Diplomová práca- Nitra: FSS UKF, 2012. 54 s.,9 príloha.

Predložená diplomová práca je venovaná k téme Materiál a jeho výrazové možnosti a spôsoby využitia vo výtvarnej výchove žiakov mladšieho veku.

Hlavnou témou mojej práce je práca s papierom na hodinách výtvarnej výchovy .

V prvej kapitole uvádzam stručný popis o rôznych materiáloch, ako je drevo, hlina, textil,sklo a o možnostiach ich využívania na hodinách.

V druhej kapitole má hlavnú úlohu papier. Popisujem dejiny, druhy, vlastnosti a funkcie papiera. Zvýrazňujem význam opätovného využitia odpadového papiera-recykláciu- a jeho využitie aj na tvorivé činnosti žiakov. Popisujem rôzne spôsoby použitia papiera na vytvorenie vlastných umeleckých diel žiakov ako je napr. strihanie, krčenie,lepenie, skladanie, koláž. Pomocou vybraných techník poukázať na formálne a technické zručnosti a mentálne spôsobilosti žiakov.

V tretej kapitole uvádzam ciele výtvarnej výchovy všeobecne na úrovni primárneho vzdelávania ako aj vlastné ciele pri výučbe výtvarnej výchovy. Štvrtú kapitolu tvoria odučené hodiny.

Kľúčové slová:

papier, výtvarná výchova, kreativita, zručnosť, nápad, seberealizácia, predstavivosť, fantázia, vnímanie, intuícia

ABSZTRAKT

FABIÁN, Szilvia: Az anyag és kihasználásának kifejező lehetőségei a képzőművészeti órákon az alapiskola alsó tagozatán (papír, textil, agyag stb.) [Szakdolgozat] / Fabián Szilvia - Konstantin Filozófus Egyetem Nyitra - Közép- európai Tanulmányok Kara-
Témavezető: PaedDr. Eva Lehot'áková, PhD.- Képzési szint: Magiszter.- Nyitra: KETF KFE, 54 oldal, 9 melléklet.

Az anyag és kihasználásának kifejező lehetőségeinek egy részét szeretném bemutatni a képzőművészeti órákon az alapiskola alsó tagozatán. Szakdolgozatom megírásának célja, hogy eredményül szolgálhasson a pedagógusok számára. Munkám első részében bővebben kitérnék milyen anyagokkal ismerkedhetünk meg az alapiskolában, melyek azok amit a gyerekek már ismernek és tudnak kezelni is egyben.

Munkám fő részében a papírt választottam képzőművészeti anyagként. Különbséget téve a papír fajtái és minősége közt. Megismertetni a gyerekekkel a papír gyártásának folyamatát és felhívnom a figyelmet a papír újrahasznosítására. Bemutatni mind a síkbeli mind a térbeli alkotások közti különbséget kollázs, montázs, reliéf készítése. És végül ezek elméleti részek után szeretném ezt bemutatni bővebben óravázlataim segítségével a képzőművészeti órákon ezek alkalmazását a praktikus életben.

Kulcsszavak: papír, képzőművészet, kreativitás, ügyesség, ötlet, képzelőerő, fantázia, érzékelés, intuíció.

ABSTRAKT

FABIÁN, Szilvia: Thesis- Bc. Fabián Szilvia. The use of material and its expressive possibilities in the art classes in primary schools (paper, clay, cloth, etc.) Thesis, Fabian Szilvia- Constantine the Philosopher University, Nitra- Central European Studies Faculty.- Advisor: PaedDr. Eva Lehoťáková, PhD.- Degree of professional: Thesis- Nitra: CPU CE, 2012. 54 page, 9 attachments.

I would like to present the use of material and its different forms in the art classes in primary schools. My thesis would serve as a helping tool for primary school teachers.

In the first part of my works I write about the different types of materials we can find in the schools and which ones the children already know and are able to use.

In the main body of my work I choose the paper as a fine art material. I will demonstrate the distinction between the different types of paper and their quality. Acquaint the children with the paper production process and draw their attention to the paper recycling. I will present the difference between planar and 3 dimensional art works and also the creation of collage, montage and relief. After the theoretical part I will present my lesson plans and how all the ideas can be done in practical life.

Keywords: paper, arts, creativity, skill, idea, self realization, imagination, perception, intuition.

O BEVEZETÉS	10
1 AZ ANYAGOK	13
1.1 Az anyagok felosztása.....	13
1.2 Az anyagok felhasználásának lehetőségei a képzőművészeti órán az 1-4. évfolyam számára.....	16
2 A PAPÍR	18
2.1 A papír feltalálása, eredete, története.....	18
2.2 A papír készítése.....	18
2.3 A papír elterjedése.....	20
2.4 A papír gépi gyártása.....	21
2.5 A papír felhasználásának lehetőségei.....	21
2.6 A papír újrahasznosítása.....	23
2.7 Hulladékanyagok.....	23
2.8 A kreativitás. A gyermek kreativitása.....	25
2.9 Játék a papírral. Kollázs,montázs.....	27
2.10 Nyírás, tépés, ragasztás.....	29
2.11 Tér és forma.....	31
3 CÉLOK	34
4 ÓRAVÁZLATOK	38
4.1 Hulladékanyagok felhasználása.....	40
4.2 Tépés, nyírás, ragasztás.....	42
4.3 Kollázs.....	44
4.4 Kartondoboz felhasználása.....	45
5 BEFEJEZÉS	47
6 RESUME	48
7 FELHASZNÁLT IRODALOM	53
8 MELLÉKLET	55

0 BEVEZETÉS

Szakedolgozatom témájául az anyag és annak kihasználási lehetőségeit választottam.

Az anyag szó magában egy nagyon tág fogalom, ezalatt a köznyelvben bármit érthetünk. Ha csak azt mondjuk, anyag, senki nem tudja, hogy mire is gondolunk valójában. Ennek a kifejezésnek bármi megfelel, akár textil, anyag, papír és még hosszan sorolhatnám. Ezért én anyagként főleg a papírt szeretném előtérbe helyezni, azért is, mert az egyik olyan anyagjaink közé tartozik, amely megtalálható a mindennapjainkban, könnyen hozzájuthatunk, és ma már nem tartozik a drága anyagok közé. Fontos visyont azt is figyelembe venni, hogy a gyerekek szinte ezzel az anyaggal találkoznak elsőként az iskolában, vagy akár otthon, ez az amit elsőnek kézbe kapnak, amikor elkezdenek írni, rajzolni. Ezáltal a térbeli alkalmazás csak később alakul ki náluk. Fontos, hogy mire ide eljutunk, a gyerek már ismerje a papír tulajdonságait, különbséget tudjon tenni a kemény és puha papír között, és el tudja dönteni melyik típust mire is használhatja fel. Megismertessük vele a papír jelentőségét és annak kihasználásának előnyeit.

Munkám első részében röviden beszámolok a papír eredetéről és gyártási folyamatáról.

Első célom az, hogy megismertessem a gyerekekkel a papír fő felhasználási lehetőségeit valamint azok típusait a képzőművészeti órákon. Megtaníttatni velük és összekapcsolni az anyagok tulajdonságait és dekoratív lehetőségeinek kihasználását. Ez megvalósulhat vegyesen is, de maradhatunk egyféle anyagnál is. Ez már a gyerekek kreativitásán múlik, mely lehetőséget nyújt az élmények elmondására, valamint az érzelmek kimutatására, ami a gyerekeknél még ennyi éves korban nagyon jellemző. Szeretném munkámban hangsúlyozni, hogy az újrahasznosítás lehetősége és a hulladékanyagok kihasználása az oktatásban mennyire fontos. Körülöttünk nagyon sok hulladékanyag található és a gyerek mindig valami újat és újat szeretnek bemutatni, ezért is munkánk egyszerűsítésének lényege a használt anyagok újra felhasználása a képzőművészeti órákon

Következő célom: hogyan is lehet fejleszteni a gyerekek kreativitását a képzőművészeti órán különböző anyagok felhasználásával, különböző módon, mint pl.: a tépés, nyírás, ragasztás megtanításával. Ezeknek mindnek alapjául szolgál a nyitottság, spontán megoldás, kreativitás és az önállóság,

Itt szintén alapul vehetjük a használt anyagokat, mint pl. a papír vagy anyag nyiradékok.

Ide sorolnám a kollázskészítést, ami nagyon egyszerű, de érdekes munkának számít a gyerekek számára, s ráadásul itt még a pontosság sem számít.

Óravázlataim segítségével szeretnék rámutatni a technikai, mentális és a formai képességek fejlesztésére, valamint bemutatni a különbséget a haptikus és a kolorisztikus típusú gyerekek között. Technikai fejlesztés alatt értem, a gyerekek technikai fejlődését, mint pl a helyes nyírás és az olló alkalmazása. Formai fejlesztés itt nagyon fontos a szimmetria, ezt igaz nem mindig kell betartanunk de a gyerekeknek muszáj, hogy különbséget tudjanak tenni a szimmetrikus és asszimmetrikus dolgok között.

A formális képességek, hogy a gyerek ki tudja fejezni munkája segítségével a sík és a térbeli alakzatokat, különbséget tud már tenni a könnyű és a kemény anyagok között (mint pl, a puha és a kemény papír között).

Kolorisztikus típusú gyerekről akkor beszélhetünk, ha különbséget tud tenni a színek között. Ezeket helyesen megtanulja alkalmazni. Tudjuk, hogy minden szín jelent valamit ugyanúgy, akár az életben, mint pl. a fekete a halál színe, a fehér a tisztaság színe, mindezek a gyerekek alkotásában is jelentenek valamit. Fontos a színek keverése, valamint a színek összekombinálása. Megtanulja használni a színeket a negatív és pozitív érzelmek kifejezésére. Az anyagok pozitív tulajdonsága az, hogy minden anyagnak megvan a maga természetes színe, s ezt, a gyerek hogy kezeli ez tőle függ, rajta múlik. Nagyon sok anyag akkor mutat szépen, ha meghagyjuk természetes színét.

Haptikus típusú gyerekről akkor beszélünk, ha a kreativitása elég alacsony. Ezek a gyerekek szinte mindig azt rajzolják le, vagy készítik el, amit feladatul kapnak. Ez az oktatás során elég gyakori probléma. Sokszor van hiba abban, hogy példákat mutatunk, hogy milyen tárgyat is készítsenek, és ilyenkor a gyerekek mindig általában ehhez próbálják magukat tartani, így kreativitásuk háttérbe szorul.

Első óravázlatomban a kollázs készítést helyezem előtérbe és magának a szónak az értelmét, majd foglalkozom a hulladékanyagok hasznos felhasználásával az alapiskola 1-4 évfolyamán.

Végezetül a nyírás, tépés, ragasztás alaptechnikáival. Mentális képességeink további fejlesztésére szolgál az élmények kifejezése a képzőművészeti órán, modellek elkészítése céltudatos elhelyezése különböző elemeknek történetek kifejezése. Meg kell értetnünk a gyerekekkel, hogy minden amit csinálunk, azért kell úgy csinálni, mert mindennek megvan

a maga rendje. A gyerekek sokszor azt kérdezik miért nem lehetne ezt amúgy? de meg kell velük értetni, hogy akkor nem a várható eredményt kapnánk. Erre ők maguk is sokszor rájönnek, idővel ezt ki is tapasztalják. Meg kell velük tanítanunk, hogy egy bizonyos térbeli tárgy elkészítéséhez alapanyagul mindig valami keményet valami szilárdat muszáj felhasználnunk. A képzőművészet is, ugyanúgy, akár az összes többi tantárgy. bizonyos „definíciók, betartására épül és csak később használhatjuk fel a saját kreativitásunkat. Ha egy ilyen tárgy elkészítésébe akarunk belekezdeni mindig rá kell mutatnunk, hogy is kezdünk bele, mint akár egy szabásminta- vázlat elkészítéséhez.

Szakedolgozatom célja az anyag kihasználásának lehetőségei a képzőművészeti órákon az alapiskola 1-4 évfolyamában. Ezt szeretném ismeretelni óravázlataim segítségével, ugyanakkor rámutatni a gyerekek kompetenciáinak fejlesztésére való rámutatás.

„ Amíg a követ faragod, felfedezed az anyagod szellemét, és különleges tulajdonságait. A kezed gondolkodik, és követi az anyag gondolatát.,,

(Brancusi idézet)

„ Formát teremteni a nyersanyagból művészet.,

(browning idézet)

1 AZ ANYAGOK

1.1 Az anyagok felosztása

*A környezetünket különböző anyagok építik fel, a fa, a műanyag, a fém az üveg mind mind anyag. Persze ismét egy filozofikus gondolathoz jutottunk. Mi is az anyag? Senki ne várja, hogy a következőkben pontos definíciót kap erre a kérdésre!*¹

Az anyag szó gyűjtőneveink egyike közé tartozik. Maga a szó egy nagyon tág fogalom. Anyag alatt érthetjük azt is, amit éppen felhasználunk, vagy amit éppen kinyerünk, vagy létrehozunk egy új anyagot. Ezért is szeretnék rövid ízelítot adni magáról a fogalomról, és megismertetni a gyerekekkel a hétköznapijainkban is gyakran

használatos anyagokat. Fontos, hogy legyen áttekintésük minden használati anyag alaptulajdonságáról, mivel ezek a tulajdonságok válhatnak ugyanúgy előnyünkre, mint hátrányunkra, de ha ezekkel tisztában vannak, akkor ezt előnyükre is lehet fordítani.

Minden anyagnak megvan a saját természetes tulajdonsága, saját szépsége. Ezeket megfelelő módon tudjuk érvényesíteni a képzőművészeti órákon.

Az anyagok alaptulajdonságai közé tartoznak:

az anyag szerkezete, összetétele, színe, hajlékonysága, hőre való reagálás.

Ha ezekkel is tisztában vagyunk, szintén érvényesíteni tudjuk a képzőművészeti órákon. Ezek felhasználásával különböző képzőművészeti effekteket tudunk bemutatni, mint pl. az üveg megmunkálása hő segítségével.

Természetes tulajdonságok közé tartozik maga a fa szépsége, színe. Minden anyagnak megvan a maga szerkezete, ezen belül is vannak olyan szerkezeti tulajdonságai, amelyeket szabad szemmel is láthatunk, vagy ami nem látható, csak esetleg nagyító segítségével. Számunkra jelenleg elég csak látható tulajdonságok az alapiskola 1-4 évfolyamában ebbe mélyebben most nem megyünk bele.

Minden anyagnak megvan a saját hajlékonysága, hajlékony tűrő képessége. Ebben ugyanúgy sokat számít az anyag vastagsága természetes, hogy a vastagabb anyagokat nehezebben tudjuk meghajlítani, valamint némelyeket csakis hő hatására.

Törekenység, törésálló.

¹ <http://termtud.akg.hu/okt/7/tudos/7anyag.htm>

Az anyagnak három fontos tulajdonsága van amit muszáj megemlítenünk. Az első a struktúra. Ez az anyag megváltoztathatatlan tulajdonsága. Ilyen pl. a gravitáció. Ezt az egyiptomiak nagy megfigyelések után ki is használták pl. a piramisok építésénél.

Faktúra. Ez az anyag külső tulajdonsága, amelyeket át tudunk alakítani. Ez a külső felület. Ebben ugyan a természet is közrejátszik, hogy hogyan alakítja anyagjaink alakját, színét, de ehhez mi is hozzásegíthetünk. Lényeges kérdéseink közé tartozik az anyag sokfélesége. Nagyon fontos a gyerekeket rávezetni arra, hogy a tapintást, érzékelést is fel kell hogy tudják használni.

„A fa mint anyag kemény, rostos, lignifikálódott szövet, ami a fás növények- fák, cserjék szárának farészeiből áll.,²

Fa, faágak- ennek a szónak hallatára nagy lombos fák, erdők, bokrok jutnak eszünkbe.

Első és egyben természetes ősi anyagunk közé tartozik a fa, ami erdőkben nő. Sok és különféle fajtájával találkozhatunk.

A fát már az ősidőkben is ismerték, igaz, ekkor még csak tüzelésre, fegyverek készítésére alkalmazták. De ez a módja is már belenyúlik a képzőművészetbe, mert ez is egy jó példa arra mit is készíthetünk fából. Ezeket az ember már ekkor saját kezűleg készítette el.

Ahhoz, hogy magát a fát kellőképpen ki tudjuk használni a képzőművészeti órán tisztában kell lennünk tulajdonságaival.

Két típusú fát különböztetünk meg: puha és kemény fa.

Szerkezete egyben függ a fa időtartamától, öregségétől is. Fánk minél vastagabb annál idősebb. Főleg a puhább és a fiatalabb fákkal találkozhatunk, mivel ennek könnyebb a megmunkálása. Minden típusnak megvan a maga szépsége, a maga színe. Ezért is érdemes inkább átgondolni, milyen fával is szeretnénk dolgozni, ezeket kombinálhatjuk is, vagy akár festhetjük is. Ez már a fantáziaképességünkre van bízva. Fontos megjegyeznünk, hogy a fát felhasználása előtt ki kell szárítani. Ez ugyan nem látszik, de maga a fa nagyon sok nedvességet tartalmaz. *„ A fa száradásakor először a sejtüregben található víz távozik el, ekkor a fa tömege, sűrűsége csökken, de mechanikai tulajdonságai nem változnak számottevően.,³* Viszont minél magasabb a nedvessége annál könnyebben tudunk vele dolgozni.

² [http://hu.wikipedia.org/wiki/Fa_\(anyag\)](http://hu.wikipedia.org/wiki/Fa_(anyag))

³ [http://hu.wikipedia.org/wiki/Fa_\(anyag\)](http://hu.wikipedia.org/wiki/Fa_(anyag))

A mi esetünkben főleg a puha fa kerül előtérbe, mivel ennek megmunkálása egyszerűbb és a gyerekek esetében inkább a faágak alkalmazása kerül szóba.

A fa különféle tulajdonságokkal rendelkezik, van illata, színe, keménysége, hajlíthatósága, égés, elektromosáram vezetése.

A fa egyben a nagyon hálás anyagok közé tartozik, ezért is csak tudnunk kell vele dolgozni. A fa rögzítése csak szög segítségével érhető el. ezért ez még a mi esetünkben nem alkalmazható.

Következő anyagként a textilt szeretném bemutatni. A textil szintén az ősi anyagaink közé sorolható. Már az ókorban az ember először a bőrt használta ruhának majd később a növényi anyagokból, növényi szálakból szöttek maguknak ruhákat. Indiában ősidőktől a gyapot magszálát használták nyersanyagként a pamut készítéséhez. A „texe”, latin szó, jelentése szőni. A textilművesség körébe tartoznak mindazok a munkák, amelyek fonalas, szálal anyagokat szövetté dolgoznak fel. A textil a szálak keresztezésével vagy összehurkolásával jön létre.

Textilből főleg ruhákat készítenek, de ugyanúgy ki tudjuk használni a képzőművészeti órákon is. Hosszú ideig a textilt otthon szöttek különböző szövőgépeken.

A textilt szövetekből gépek segítségével gyártják. Ezek szerkezetileg mind egyformák. Vannak kézzel készített textilek is, de ezekkel már napjainkban nagyon ritkán találkozunk. Szóval ezért is maradunk a gépi textiltől. A textil könnyen nyírható. Léteznek elasztikus és kevésbé elasztikus textilanyagok. Ezek mind természetes tulajdonságok közé tartoznak amit kézzel érezhetünk és szemmel láthatóak. Vannak finomabb és durvább, vastagabb és vékonyabb anyagjaink. Az anyag színezését már az ókorban is ismerték. Ma már ez is mesterséges körülmények között történik. Mindenféle anyaggal találkozhatunk, színben, sőt mintában is különbözőek lehetnek.

Utolsó anyagként az agyagot szeretném megemlíteni. Ugyan még sok másról is beszélhetnénk akár az üveg, bőr, de ezekkel még az alapiskolában kevésbé találkozunk. Az üveg a kisgyerekeknek még a veszélyes anyagok közé tartozik. Ezt még kevésbé tudják kezelni. A papírról külön szeretnék beszélni, mivel ez a munkám fő témája.

Az agyag finomszemcsék összetevőiből áll, amelyek képesek a vizet megkötni, azonban annál nehezebben adja azt le. Az agyagnak pontos összetételét soha nem tudjuk meghatározni, ez a természeti viszonyoktól függ. Vízáteresztő képessége alacsony. Ha

vízzel összegyúrjuk jól, könnyen alakíthatóvá válik, és egyben alaktartó is. A legfontosabb fizikai tulajdonsága a képlékenység. Rendkívül finom, amit gömbölyded részecskéinek vonzóereje vált ki. Még akkor is hatnak egymásra, amikor víz hatol közéjük. Ilyen nedves állapotban az anyagrészecskék könnyen engednek és könnyen idomíthatók, formálhatók. Minél tisztább agyagunk van, annál több vizet szív magába. Formálás után a szárítás következik. Az agyag szárítása csakis lassú folyamatként mehet végbe. Szárításkor térfogata kb. annyival csökken amennyi vizet magába szívott. A víz elpárolog, így összebb húzódik. Nagyon fontos, hogy ügyeljünk a lassú szárításra, máskülönben művünk megrepedezik. Kiegetéskor képlékenységét elveszti. Az agyag nem tűzálló. Kiegetés után hogy milyen színű agyagot kapunk, ez függ az agyag pontos összetételétől valamint hőfokától.

Az agyagot szövetsákban érdemes tárolni, ha ezen keresztül vizet öntünk rá újra formálhatóvá válik. Vigyáznunk kell a víz mennyiségével, ha túl keveset öntünk rá akkor megtöredezik, viszont eláztatnunk sem szabad. Az agyag késsel vagy huzallal vágható. Agyagból nincs sokféle színű, ezt inkább festeni szokták ha már az agyag megkötött. Ennek festése már a saját fantáziánkra van bízva, lényegében attól is függ, mit is szeretnénk létrehozni belőle. Rugalmassága nincs, nem átlátszó szilárd anyag.

Ezek mind olyan alaptulajdonságok, amelyeket a gyerekek muszáj ismerni mielőtt elkezd velük dolgozni. Most már a rövid ismertető után neki is kezdhetünk, valamint arra is fényt vethetünk, hogy ezek összekombinálását hogyan is tudjuk hasznosítani.

Az agyag kivételes anyag, kreatív, inspiráló, relaxáló, örömforrás. Új pozitív energiákkal tölti fel azt, aki dolgozik vele.

1.2 Az anyagok felhasználása.

Most már, hogy munkám első fejezetében rövid áttekintést adtam az anyagok alaptulajdonságairól, szeretném röviden bemutatni hogyan is tudják a gyerekek ezt felhasználni az alapiskola 1-4 évfolyamában a képzőművészeti órákon.

Pár említést szeretnék csak tenni a leggyakoribb felhasználási stílusokról.

A fa megmunkálásával szeretném kezdeni. Ebből is csak rövid ízelítot szeretnék adni, mivel köztudott, hogy a fa megmunkálásának skálaja nagyon széleskörű.

A fa legegyszerűbb felhasználása a gyerekek számára a kis faágakból indul. Ezeknek a kis

faágaknak a lényege, hogy minél több és minél szerteágazóbb legyen, így jobban tudjuk variálni. Ezeket az ágakat zsinórral egymáshoz tudjuk rögzíteni. Bizonyos állatfajtákat fogunk belőlük kialakítani. Minél vékonyabbak a faágaink, annál egyszerűbb a munkánk.

Nem is gondolnánk egy szerteágazó faágból mennyi mindent létre tudunk hozni. Elég ha csak ránézünk, és mit is látunk benne? ez alapján valami alakot festünk benne. A legegyszerűbb tevékenységek a legérdekesebbek.

Az alapiskola 3-4.osztályában kezdünk csak el konkrét fa megmunkálással dolgozni. Ekkor már tudunk kisebb madáretetőket készíteni. Ezt elkészíthetjük akár ragasztóval is. A gyerekek bizonyos nagyságú fadarabokat hoznak. Ezeket ragasztással egymáshoz rögzítjük, hogy ez egy kis házikó alakját adja. természetesen fontos az egyik felét nyitva hagyni.

Az agyag megmunkálása ez teljesen a gyerekek fantáziaképességére van bízva. Ebből bármilyen térbeli alakzatot el tudunk készíteni. Ezzel a gyerekek motorikus képességeit fejlesztjük, valamint képzelőerejüket. Ezeket tovább variálhatjuk festéssel, valamint különböző anyagok kombinálásával.

A textil kihasználása szintén tág spektrumú. Ha a gyerekeknek megemlítjük a textilt, mindjárt a textilbabák jutnak eszükbe róla. Ez a leggyakoribb, ami az első tevékenységük közé tartozik, valamint a tűpárna készítése. Itt fontos a pontosság, szabásminta készítése, nyírás pontossága valamint mindig számolnunk kell a bevarrt rész hátrahagyásával.

Mozaik készítés. Ezt rajzlap kombinálásával tudjuk csak elkészíteni. Különböző nagyságú, főleg kisebb anyagokat vágunk és minél színeesebbek annál érdekesebb mozaikot kaphatunk. Ezeket az apró anyagokat ragasztó segítségével fogjuk a rajzlapra ragasztani. Itt inkább ne adjunk a gyerekeknek konkrét feladatot, hagyni kell találgatni ki ők maguk mit is alkotnak.

2 PAPÍR

2.1 A papír feltalálása, eredete, története.

A papír vékony rostok összekusálásából nyert hajlékony lap. A papír egy vékony anyag, amelyre írnak, rajzolnak, nyomtatnak vagy akár csomagolásra is felhasználható. Ma már feltűnés nélkül a hétköznapi szavaink közé soroljuk.

Magát a szót nagyon sokféleképpen definiálhatjuk. Feltalálásának pontos időpontja és egyben körülményei is tisztázatlanok. Napjainkban már szinte nélkülözhetetlen.

A papír szó a görög papyrusz, a növényből kapta a nevét, papyruszás, amely maga egyben a papír alapanyaga. A papír gyártásával az ókori egyiptomiak kezdtek el foglalkozni, kb. 5000 évvel ezelőtt, ők gyártották az első papyruszt. Akkor kezdték el gyártani, amikor rájöttek, hogy a fontos beszédeket le kéne jegyezni. Ezért is mondjuk, hogy papír szoros kapcsolatban áll az írással, ugyanis olyan anyagra volt szükségük, amilyen hosszú ideig megmaradnak az írásjelek. Így kezdték el a fontos lejegyzéseket.

„A papírnak kezdettől fogva a gondolatok rögzítésére szolgáló írás hordozása volt a fő feladata.,”⁴

2.2. A papír készítése.

A papír elődei a papyrusz valamint a pergamen volt. Gyártásával mindegy 2000 évvel ezelőtt kezdtek el foglalkozni a kínaiak, de mivel a legrégebbi papyrusztekercsünk 4 és fél ezer évre tehető vissza, ebből is láthatjuk, hogy már az őseink is foglalkoztak vele.

Első feljegyzéseink az ókori egyiptomiaktól származnak, amelyek papyrusztekercsre íródtak. A papyrusznád az álló vizet mocsarat kedvelő növény, ami nagy mennyiségben megtermett a Nílus partvidékein.

„A papyruszcserje rostos szárából vékony szeleteket vágtak, amelyeket egy vízzel nedvesített deszkalapon szorosan egymás mellé helyeztek és simára kalapáltak. Ezekre azután keresztirányban újabb csíkokat fektettek, és fakalapáccsal további nedvesítés közben a két sort összedolgozták. A papyruszlapokat a napon megszáritották, majd egy e célra kialakított kő vagy csonteszközzel a felületüket simára csiszolták. A papyruszlapokat

⁴ <http://mek.niif.hu/01200/01208/01208.htm> 3.old

*összeragasztották, és tekercekbe göngyöltve hozták forgalomba.,*⁵

Papirusztekerceket állítottak elő, amelyeket nagy becsben is tartottak, és csak a gazdagabb emberek birtokoltak. Az egyiptomiak így hosszú ideig a papír importálásából éltek, míg csak a pergamoni király be nem tiltatta. Célja egy nagyobb újabb könyvtár létrehozása volt, mint pl. az Alexandriai Könyvtár és ennek érdekében semmitől sem riadt vissza.

Később ezért már a környező országok is rá voltak kényszerülve a papír gyártására.

Pergamentet a kis-ázsiai Pergamen városában sikerült előállítani, állatborból. Ez lenyúzott, simított, szörtelenített állatbor volt. Főleg tehén és juhbőrből készítették.

*„ a bőrt lenyúzták, több napon át meszes vízben áztatták, majd a szörtől, a felesleges rétegektől megtisztították, kifeszítve megszáritották és kisimították, lecsiszolták, és széleit egyenesre vágták. A pergamen- ez a kicsit sárgás vékony hártya.,*⁶

Gyártását, igaz, hogy a szintetikus anyagok kiszorították, mivel amúgy is drága és a nehezen kezelhető anyagok közé tartozik, de élettartamát csakis a leújabb szintetikus anyagok tudják csak fölülmúlni. Ugyanúgy, ahogy a múlt században még napjainkban is használják.

Az ókori-kínaiak íráshordozó anyagként a papír elterjedéséig a selymet használták, ami nem tartott hosszú ideig. Nehéz és egyben a drága anyagok közé tartozott. A kereslet azonban nőtt az íráshordozó anyagok iránt. Pontosan névhez kötni nem tudjuk a papír feltalálását. Ho-ti császár uralkodása alatt terjedt el. Alapanyaga rostok vizes oldata. Vidékekként hol felöntéses, hol pedig merítéses technikával gyártották. A készítés műveletét nagy titokban tartották, azonban más országokba is szállították. Úgy tartották, hogy a készítéséhez 72 műveletre van szükség, amit a kínaiak, mint szakmát hosszú éveken át tanultak, és mint mesterségi titokként adhattak tovább utódaiknak. Így készült a kínai papír, amelyre minőségileg nagyon jól tudtak írni tussal és tintával. *„Az eljárás, amelyet e tudósításból megismert a világ, olyannyira kevésbé különbözött az ókori módszertől, hogy a leírás alapján a régi metszeteken, rajzokon ábrázolt papírkészítési részműveleteket is kitűnően azonosítani lehetett.,*⁷

⁵ <http://mek.niif.hu/01200/01208/01208.htm> 5.old

⁶ <http://mek.niif.hu/01200/01208/01208.htm> 5.old

⁷ <http://mek.niif.hu/01200/01208/01208.htm> 10.old

2.3 A papír elterjedése.

A kínaiak féltve őrizték a papír előállításának műveletét mindaddig, míg nem egy budhista szerzetes megszökésének köszönhetően kiszivárgott az országból. Így jutott el Japánba, ahol 610-ben kezdték el a papír előállítását. Az arabok szintén használtak papírt, de csakis behozatali áruként addig, míg nem a kínaiak az arabokkal vívott háborút el nem veszítették, ahol rengeteg olyan kínai ember esett áldozatul, akik tudták a papír gyártásának műveletét. Életük megmentésének érdekében kénytelenek voltak elárulni a titkot. Így jött létre az első papírkészítő központ az araboknál, ahol egyben a kínai foglyokat dolgoztatták.

A papírgyártást „fehérművészetnek„ is nevezték. Az arabok ezt továbbfejlesztették. Alapanyagként csakis hulladékanyagokat, rongyhulladékot használtak, mivel a sivatag részén semmi sem termett meg. Papírkészítőműhelyeket hoztak létre, papírkereket, amivel a rongyhulladékot szétzúzták, és így a kerék szóból kapta a gyár a papírmalom elnevezést. A papírmalmok így elterjedtek egész Európában a XII- XIII.sz.-ban. Az első európai papírmalmot Ibériai-félszigeten hozták létre, később a Pireneusoktól délre, a patakok mentén minél több műhely alakult. Végül eljutott Barcelonába, Olaszországba, Spanyolországba is.

A „fehérművészetnek„ nevezett papírgyártás Fabriano, a kis olaszországi városkában is elterjedt, és egyedül ennek a címerében maradt meg a következő mondat.:

„ *Olim cartam undique indit (hajdan itt mindenütt papírt merítettek)*„⁸

Franciaország a XIV.sz.-ban, a papírgyártás technológiáját az olaszoktól vették át, de már ekkor a németeknél is megjelent, 1340 körül a nünbergi malmot papírmalommá alakították át. „*Ausztriában a XIV. század végén, Belgiumban, Lengyelországban, Angliában a XV. században, Magyarországon, Dániában, Svédországban és Oroszországban a XVI. században kezdtek működni az első papírmalmok.*„⁹

A papírgyártás Magyarországon szorosan összefüggött az ország kulturális fejlődésével is valamint az uralkodók közötti kapcsolattal. A papír elterjedését a XV.sz.-ban az tartotta

⁸ <http://mek.niif.hu/01200/01208/01208.htm> 13.old

⁹ <http://mek.niif.hu/01200/01208/01208.htm> 14.old

vissza, hogy kételkedni kezdtek a papír jó minőségében, és hogy vajon a feljegyzések megmaradnak-e rajta hosszú ideig. A mohácsi csata visszafogta a magyarországi papírgyártást.

2.4 A papír gépi gyártása

A papír alapanyaga, mindenhol, Kínát kivéve, a rongy volt. Gyártása akkor torpant meg igazán, mikor nyersanyag hiányában szenvedtek az országok. A kutatók különféle anyagokon kezdtek el kísérletezni, melyek is felelnének meg még a papír előállításához.

A gépi termelés a gőzgépek felfedezéséből származik. A papírgép feltalálója a francia Louis Robert volt. Ő maga is papírmalomban dolgozott, és a nyersanyag gyors és nagyobb mennyiségben való előállítása ösztönözte. Levelet írt a belügyminiszternek. *„Több éve dolgozom Franciaország legjelentősebb papírmalmainak egyikében. Az volt az álmom, hogy a lapképzés munkafolyamatát leegyszerűsítsem, az előállítási költségek csökkentése és mindenekelőtt korlátlan hosszúságú papírívek előállítása céljából tisztán gépi úton, emberi közreműködés nélkül. Szorgos munka és különféle kísérletek eredményeképpen, mindamellettt tetemes kiadásokkal, várakozásom egy gép formájában teljesült. A gép gazdaságosabban és gyorsabban dolgozik, amint az eddigi módszerekkel lehetséges volt. 60cm szélességig és 12-15 hosszúságig lehet rajta papírt előállítani, ha ilyen nagy ívre szükség van.,* ¹⁰A világnak ekkor igen a papír nagy termelésére ekkor már szüksége volt. később még maga Louis Robert finomított a papír gyártásán. Magyarországon Kossuth Lajos idejében kezdtek fellendíteni, átalakítani a papírmalmokat papírgyárakká.

A termelés igénye fokozatosan megnőtt egész Európában. Így a papír minőségét is tovább kellett fejleszteni, valamint a papírgépek technológiáját. Ekkor már Európában 4 és félezer papírgép működött. A legtöbb közülük Németországban, Franciaországban és Angliában volt található. Mivel az emberek életszínvonala is változott ez szintén hozzájárult a papírtermeléshez a papír szükségletekhez. Információhordozóként, háztartási cikkek, csomagolás, nyomtatás, könyvkereslet, plagátok valamint az oktatás. A számítógép elterjedésével az emberek szintén minél több papírt igényeltek.

2.5 A papír felhasználásának lehetőségei.

A papírt főleg íráshordozóként tartották számon. Napjainkban azonban nagyon sok használati cikkünk papírból készül. Rövid áttekintést szeretnék adni eredetéről.

A kínaiak kezdték el a papír felhasználását más használati tárgyakra. Első ilyen használati cikkünk a legyező volt. Második ilyen használati cikkünk a papírzsák volt, ami a csomagolóiparban terjedt el. Főleg ömlesztett tömegárú (liszt, cukor) csomagolására használták. Később a zsákok típusait is továbbfejlesztették, és különféle típusú, nagyságú zsákokat kezdtek el gyártani.

Másolóiparban is gyorsan terjedt a papír használata, mivel különféle újságlapok jelentek meg és terjedtek el, és ezeket bizonyos példányszámban kellett kinyomtatni, másoltatni.

Ilyen volt pl. a levelezőlap megjelenése is, ami viszont a postaiparban hozott nagy változásokat. Nagy igényre tett szert, mivel a levelezőlap egyik felére szabadott csak írni a másik fele a címre szolgált. A könyvnyomtatás után rohamosan megjelentek az első plakátok, nagy oszlopokat állítottak fel az utcákon a plakátok elhelyezésére, amelyek az emberek informálására szolgáltak, pl.: ilyen plakáton tették közzé az első könyvnyomtatását is. Végül a papírpénz megjelenését szeretném még megemlíteni. Amikor Magyarországon Kossuth Lajos pénzügyminiszter idejében, a magyarok kiadták az első 100 forintost, rájöttek arra, hogy a papírt minőségileg tovább kell fejleszteni, mivel már ekkor elkezdtek foglalkozni a papírpénz hamisításával, ami már ekkor is nagy gondot okozott.

A beszélő papír

„Bíró Lajos, a neves természettudós a századforduló idején Új-Guineában járva számtalan, szinte felmérhetetlen értékű megfigyelése mellett azt is tapasztalhatta, hogy a papírral való első találkozás milyen nagy esemény volt a bennszülöttek számára:

"Sokféle új dolgot láttak tőlünk, európai származásúaktól a pápuák, de egy se volt olyan csodálatos nekik, mint az írás, olvasás... Feldiktáltak nekem egymás után 50-60 vagy néha 100 szót is, amennyi éppen a papíron elfért, összevissza mindenfélét, kinek mi az eszébe jutott... Akkor aztán felolvastatták velem felülről lefelé, vagy alulról felfelé, ahogy éppen nekik tetszett... Ellenőrzésül elolvastatták velem többször egymás után, napjában többször is... Még ez se volt elég ellenőrzésnek, elkérték tőlem a papírt, náluk hagytam; ha elcsíphették valamelyik európai urat, azzal is elolvastatták, sőt felkeresték az ismerős

¹⁰ <http://mek.niif.hu/01200/01208/01208.htm> 29-30 old.

iskolásfiúkat is, azok is sorban ugyanazokat a szavakat hangoztatták. Nem lehetett csalás, a papiros beszél, mindenkinek ugyanazokat mondja, amit én felírtam. A papiros nem felejt semmit.”,¹¹

2.6 Papír újrahasznosítása

A papír természetes módon előállított gyorsan bomló anyag. Bizonyos mértékben környezetbarátnak számít, de a papír gyártásához rengeteg fát kell kivágni. Közel 450 különböző típusú papírt tudnak előállítani a géppapírtól kezdve a zsebkendőig. 1 tonna papír gyártásához kb.: 3,5 t fára van szükségünk. Ezért is napjainkban egyre gyakoribb témák közé tartozik a papír újrahasznosítása. Gyerekeinknek is fel kell, hogy hívjuk a figyelmét arra, hogy ugyan papírból hiányt nem szenvedünk és gyártása sem okoz problémát, de azért takarékoskodjunk vele. Az iskolában is pl.: akár mind a két oldalára is írhatunk, rajzolhatunk. Modern világunkban a szemetet, köztük a papírt is, szelektáljuk. A papír hulladékanyag újrahasznosításának újabb divatja az újságpapírból készült desingbútorok, kartonbútorok. A kartondobozokat is magából a hulladékpapírból állítják elő. Először szelektíven szétválogatják, nagy tömbökbe bebálázzák és visszaszállítják a papírgyárba, ahol először hullámkartont, végül kartondobozt készítenek belőle.

2.7 Hulladékanyagok.

Hulladékanyag alatt értünk minden olyan dolgot, ami bizonyos tevékenységeinken belül hátramarad. *„Hulladéknak vagy szemétnak azokat a tárgyakat nevezzük, amelyek az ember mindennapi élete során keletkeznek és a keletkezésük helyén (gyárak, üzemek, háztartás stb.) feleslegessé váltak, tőlük tulajdonosuk megválik,*¹²

Szemétnak is szokták nevezni. *„A szemetelés a rend ellen való cselekvés.,*

¹³Hulladékanyagnak számíthat bármilyen anyag, nincs konkrét meghatározása, hogy szilárd e vagy folyékony. A mi esetünkben a szilárd anyagokról fogunk beszélni. Ma már sokan foglalkoznak ezzel a kérdéssel, hogyan is lehetne a hulladékanyagokat újra hasznosítani. Köztudott, hogy ezek olyan anyagok, amelyeknek megszüntetésével káros hatásoknak

¹¹ <http://mek.niif.hu/01200/01208/01208.htm> 57.old

¹² <http://hu.wikipedia.org/wiki/Hullad%C3%A9k>

¹³ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Hullad%C3%A9k>

vagyunk kitéve, mint pl.: a tüzelés. Ez a leggyakoribb formája. Ezek lehetnek műanyagok, papír, üveg, celofán, és minden egyéb típusú anyag.

Szeretnék rövid ízelítot adni abból, hogy hogyan is hasznosíthatjuk újra a hulladékanyagainkat. Azon belül is a papírhulladékról szeretnék beszélni, és rámutatni arra, hogyan is lehet a papírhulladékot is felhasználni a képzőművészetben és azon belül is az 1-4-es évfolyamokban.

Papírhulladék

Miből is keletkeznek a papírhulladékok? Papírhulladékkal találkozhatunk főleg a nagy üzletekben, nyomdáknak, gyárakban, de ez természetesen előfordul otthon is, habár kisebb mennyiségben.

Ezek a hulladékok lehetnek:

- lágypapírból
- keménypapírból
- és főleg kartonpapírból.

Kartonpapírnak számítanak a kisebb nagyobb dobozok, akár cipősdoboz, vagy valamilyen kisebb nagyobb háztartási gép, használati cikk doboza. Sajnos ezeket az emberek többnyire megdöntés nélkül kidobják, bele sem gondolnak abba, hogy egy dobozt mennyi mindenre lehet még használni. Lehet, hogy nevetségesnek hangzik, de akár a toalett papír gurigáját is megemlíthetjük, amit szintén sok újabb praktikus dologra feltudunk használni. pl.: ceruzatartó, anyák napi ajándék papírvirágcsokor vázája stb.

Ezzel kapcsolatban szeretnék bemutatni pár hasznos ötletet, hogyan is lehet egy anyagot újonnan felhasználni.

1. Papírnyíradékok újrahasznosítása, *(melléklet 1.)*
2. Üres gyufáskatulya felhasználása
3. Kartonlap felhasználása
4. Kartondobozok felhasználása.

1. Papírnyíradéknak számítanak pl.: a kis papírcsíkok. Nem is gondoljuk ezekből mennyi érdekes dolgot lehet készíteni.

Karácsonyfa díszek:

Menete: a papírcsíkokat kb. egyformára vágjuk olló segítségével. ragasztóval a két végét összeragasztjuk, ún, papírkarikákat fogunk belőlük gyártani. A másik papírcsíkot mielőtt

összeragasztanánk beleakasztjuk, az előzőbe, és ezt így folytatjuk tovább. Ha színes vagy csillogós papírból készítjük, akkor ez még érdekesebben fog kinézni.

2. Ha megkérdezik tőlünk mire is lehet felhasználni egy üres gyufásdobozt kevesen mondanak valami érdekeset. Ez is azt mutatja, hogy az emberek kreativitása nem éppen megfelelő, ezért is szeretnék ötletet adni az alkotáshoz, pl. van sok üres gyufáskatulyánk, elég ha csak egyszerre egymásra ragasztjuk és máris kész a kis fiókos szekrénykénk pl. kis csavaroknak.

De mi ettől kreatívabban szeretnénk lenni. Én egy kis állat figurát szeretnék belőlük készíteni. Nekünk, felnőtteknek ez már eszünkbe sem jut, mivel nem tűnik hasznosnak, ennek ellenére egy gyerekszoba többi játéka között egy élénk színfoltot jelenthet. Ez a kreatív munka főleg a gyerekeknek nyújt hatalmas élményt. Először is be kell indítaniuk a fantáziájukat. Ki kell találni milyen állatot készítünk, a mi esetünkben egy dinót, el kell tudni képzelni, megtervezni, hogy is néz ki valójában és milyen legyen a kész munka.

Munkamenet: Ehhez szintén semmi másra nem lesz szükségünk csakis a gyufáskatulyákra és ragasztóra, esteleg festékre.

3. A kartonlap felhasználásának lényege szintén a hulladékanyagok felhasználásával van összefüggésben. Fontos, megtanítanunk a gyerekeket arra, hogy egy számunkra már nem használható papírt, vagy már használt papírt még mindig fel lehet használni pl. kartonlappól szép poháralátéteket lehet készíteni.

4. A háztartásokban általában nagyon sok karton doboz szokott lenni, amelyeket azonnal ki is dobunk, márpedig fel lehet használni csomagolásra ha félretesszük, de ezt kevesen teszik. Díszítőelemnek is alkalmazhatjuk, ráadásul a kartondobozokból nagyon egyszerű és sokféle díszítési és mindennapos használati tárgyat állíthatunk elő.

Csak pár mondat erejéig meg kell, hogy említsük a műanyagflakonok újrafelhasználását. Ezekből a flakonokból mivel megszámlálhatatlan formájú létezik, ezek a gyerekek számára sokkal előnyösebbek, mivel alkalmazásukkal jobban be tudjuk indítani a fantáziájukat.

2.8 A kreativitás. A gyermek kreativitása.

*„ Minden gyermek művész. A gond csak az, hogyan maradjon művész felnőtt korában is.,,
(Pablo Picasso)*

Creare- alkotni, ez egy nagyon tág fogalomnak számít. Egyben ötletességet, ihletet, mindig valami új létrehozását is jelentheti, valamilyen dolgok újraalkotását ihlet által. Nagyon szerteágazó a jelentésköre. *„Az alkotóképesség a személyiség tulajdonságok, gondolati-cselekvéses képességek sajátos összerendezettsége a személyiségen belül, ami lehetővé tesz valamilyen szintű alkotást, és emellett még viselkedésben, magatartásban is megnyilvánul.,*¹⁴ Gyermekünket mindig hagyni kell kibontakozni. *„Az alkotás nemcsak ott van jelen, ahol az ember nagy történelmi jelentőségű műveket teremt, hanem mindenütt, ahol az ember elképzeli, kombinál, változtat, valami újat teremt, bármilyen szegényesnek is tűnjék az a zseni alkotásához képest.,*¹⁵ A gyermek kiskorában azzal, hogy kíváncsiságból kipróbál valamit, mindig újdonságot hoz létre. Soha nem szabad ezt megakadályoznunk, még ha felnőtt ésszel nevetségesnek is tűnik. Fontos, hogy gyerekeinket mindig megdicsérjük, elismerjük alkotásaikat. A gyerekek mivel kevés tapasztalattal rendelkeznek, ezért is törnek mindig valami újon a fejüket. Számtalan ötletük van, ezért is próbálnak ki mindent számtalan módon és formában. Olyan dolgokra is gondolnak, amire mi, felnőtt fejjel azt mondjuk „nem szabad,, vagy netán számunkra „nevetségesnek,, tűnik. Gyermekünknek mindig pontos céljaik vannak. Mindig tudják mit is akarnak valójában. A kreativitás velük születik. Ezt a tulajdonságot csakis a megszokás nyomja el bennük. Egy bizonyos idő után már mindent megszokásból csinálunk, ugyanúgy, ugyanolyan sorrendben. A kreativitás mindig bennünk van, lényege az hogy ezt mennyire alkalmazzuk. Mindig azt mondjuk, hogy a gyerekeket még kiskorukban el kell kezdeni járattatni pl. zenére, rajzra. mivel már ekkor észre lehet venni rajtuk, hogy ők mennyire kreatívak. Ekkor még nincsenek gondjaik, ezért az alkotnivalóság a legkevésbé sincs elnyomva bennük. De sosincs késő. Fontos, hogy az ötleteiket mindig díjazzuk. Ez nem jelenti azonban a rossz nevelésben részesülnek sem, hanem csak a mindennapi szokásaink közé tartozik. Fontos, hogy ne mondjuk mindenre, hogy „nem szabad, nem jó,, ha mindent utánzással csinálnak. Célunk mindig ugyanaz legyen. Még ha nehezebben is komplikáltabban, hosszabb úton is jutnak el a célig, de fontos, hogy ugyanoda jussunk el. Mivel nem parancsszerűen kell megoldaniuk a feladatot, az a lényeg, hogy a végeredmény ugyanaz legyen. Engednünk kell őket szabadon járni, kelni, így mindig szabadnak érezhetik magukat, ami a

¹⁴ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Alkot%C3%B3k%C3%A9pess%C3%A9g>

¹⁵ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Alkot%C3%B3k%C3%A9pess%C3%A9g>

képzőművészetben nagyon fontos, mivel ennek a művészeti ágazatnak nincsenek határai. Fontos, hogy gyermekeink mindig önmaguk lehessenek.

2.9. Játék a papírral. Kollázs, Montázs

Kollázs felragasztott képelemekből, tárgyakkól komponált képzőművészeti alkotás'. Francia szó (collage) a coller ('ragaszt'). „*papírok, különféle villamos-, buszjegyek, textil, falemezek képfelületté történő ragasztása.*„¹⁶

Minden képzőművészeti technikának megvan a maga módszere. Ezért is fontos a gyerekekkel az alapokat megtanítani, hogy mindent a megfelelő sorrendben és a megfelelő módon kell végrehajtani. Ezek a technikák fejlesztik a gyerekek alkotóképességét, kreativitásukat is egyben.

Azelőtt az emberek nem rendelkeztek ennyiféle dologgal, mint napjainkban. Szinte mindenből, ami elérhető volt számukra próbáltak valamit kihozni. Ezek lehetnek akár buszjegyek, különféle textilnyiradékok is. Így keletkezett a kollázs is, ami napjainkban már természetes és elterjedt eljárások közé tartozik. A kollázs készítés lényege hogy csakis egynemű, homogén anyagokat használunk fel. Minél eltérőbbek a színek, formák és a nagyságuk, annál ötletesebb és érdekesebb dolgokat tudunk belőlük létrehozni. Ezért is nagyon elterjedt ez a gyerekek körében. Itt szinte minden a saját fantáziájukra van bízva. A kollázs készítést síkbeli képépítésnek is nevezhetjük.

„*A homogén felületű elemek összerakását kollázsnak nevezzük.*„¹⁷

Később ezeket a technikai módszereket tovább fejlesztették. Így jelentek meg a montázskészítmények. Új kivágott képek segítségével, egy összeillesztettképet hozunk létre bizonyos téri rendszerben, aránytól függetlenül.

Rövid ismertetés után főleg a kollázskészítésről szeretnék beszélni. Egy tág művészeti ágról van szó, mivel alapanyagunk soha nincs konkrétan meghatározva. Papírunk lehet akár kemény, akár sima, színes színtelen, de hulladék is. Munkánk lényege inkább a tisztaság, mert csak ezáltal kapjuk meg az elvárt alkotást. Segédeszközként akár ollót is

¹⁶ Szappanos István: Rajzolás, festés, tárgyalakítás. Tankönyvkiadó Budapest, ISBN 963 17 9696 5
105.old

¹⁷ Szappanos István: Rajzolás, festés, tárgyalakítás. Tankönyvkiadó Budapest, ISBN 963 17 9696 5
107.old

használhatunk, ez szintén ránk van bízva, de ebben az esetben a tépés is nagyon jó módszernek számít. Itt a gyerekek megismerkednek bizonyos alakformákkal és azok összerakásával. Lényege a kontraszthatás, a szintani alapismeretek, a meleg és a hideg színek alkalmazása, valamint az összhatás.

A papír alakítása nagyon elterjedt napjainkban. A papír nagyon nagy díszítő tulajdonsággal rendelkezik. Sokféle eljárást végezhetünk el vele, ide tartozik pl. a hajtogatás, díszítő jellege, papírplasztikák, kasírozás.

A papírt, amióta feltalálták egyszerű tulajdonságait azonnal ki is használták, mint pl. a könnyen hajthatóságát. Külön kézművesmunkát is kapott. Egyszerű tulajdonságainál fogva a megmunkálása is könnyűvé vált. Formájának változtatása már, az emberek fantáziájára volt bízva. A papírhajtogatást origami készítésnek nevezték el, amelyet a japánok tökéletesítettek ki, miután a papír gyártása is tőlük származik. A papírhajtogatást, azaz origami készítést besorolták a népművészetek közé és később az iskolai oktatásba is bevezették.

A gyermekalkotásoknak is éppen úgy, mint minden másnak, megvannak a maga alapjai. Kiindulópontja a gyermekrajzok. A papír miután megjelent a 19. században, még nagyon drága anyagnak számított. főleg arra, hogy a gyerekek kezébe adják. Csak később kerültek elő olyan alkotások amelyekről elmondhatjuk, hogy valószínűleg gyerekektől származnak. A gyerekek régen is ugyanúgy szerettek írni, rajzolni, firkálni, alkotni, ha nem is papírra, hanem a földön, kréta segítségével, vagy még egyszerűbbnek számított a homokban való rajzolás, de ez sajnos nem volt maradandó. Akár a papíron való írás vagy a papírból elkészített alkotás ez mind izgalmas játéknak bizonyult a gyerekek számára, mivel mindig újabb és újabb dolgokat fedeztek fel, kísérleteztek, valamint közlőnyelv is egyszerre.

Az olyan törzseknél, ahol még ma sem használják a papírt, pedig már napjainkban nem is számít a drága anyagok közé, itt főleg homokba rajzolnak, fába vésnek, valamint a házak falaiba vésték fontos dátumokat.

“(…) a gyermekművészettel világszerte meglepő analógiákat találunk az ún. primitív művészet korai fázisaiban, s valójában mindabban, ami akkor megy végbe, amikor egy bárhonnét származó kezdő első ízben kísérletezik valamilyen művészeti közegben. (...)Érvényes ez a megfigyelt forma és a megtalált forma közötti viszonyra, a térészlelésre a két-és háromdimenziós közegben, a motorikus viselkedés és a vizuális

irányításkölcsönhatására, az észlelés és a tudás közötti szoros kapcsolatra és így tovább.”(Arnheim, 1979, 183. old.)¹⁸

Egy tárgy megalkotásakor mindig bizonyos érzelmeket mutatunk ki. Az ember, az alkotó ezt ilyenkor nem is tudatosítja, csak alkot. A mai modern világban szinte már modern alkotásnak számít az is, ha új stílusban alkotunk valami újat, arányosság, szimmetria nélkül. A tanárnak azonban erre még nagy figyelmet kell szentelnie. Ebben a korban a gyerekeknél inkább az arányosságra és a nem túl komplikált tárgyak megalkotására kell törekedni. Fontos tényezőink közé tartozik: az arányosság, a szimmetria, a forma, és az alak

Arányosság alatt értjük annak a tárgynak a nagyságát, amelyet éppen akkor alkotunk. Fontos figyelmet kell szentelnünk arra, ha csak egy papírból babát akarunk kinyírni, nem hagyhatjuk figyelmen kívül a testrészek nagyságait és azok arányát. pl.: a test és a fej nagyságának arányossága.

Stílus- Mivel a gyerekek nagyon kreatívak tudnak lenni ezért muszály pár dolgot velük betartatnunk. pl.: egy királylány haja színe mindig sárga, érzékeltetjük velük, hogy sárga szín a jót szimbolizálja, ha pedig fekete haja lenne akkor az egy gonosz királylányt szemléltetnénk, viszont azt sem szabad elfelejteni, hogy a gyerekek ebben a korban még csak is a jót veszik észre mindenből. Ezért is kell időben lefektetnünk az alapokat.

Formakontrasztok- Ez egy újabb, modernebb stílusforma. A mi esetünkben fontos, hogy a gyerekek először megértsék ha pl. egy gömbölyű tárgyat alkotunk, akkor a másik tárgyunk is kb. ilyen alakú lesz, ezek úgynevezett harmóniába kerülnek, de ha két teljesen különböző tárgyat alkotunk, akkor ezek megint egy újabb formakontrasztot alkotnak.

2.10 Nyírás, tépés, ragasztás

Maga a nyírás alapműveleteink közé tartozik. A gyerekek már az óvodában találkoznak vele, de még csak speciális ollókat használhatnak. A nyírás nagyon jó a finommotorika fejlesztésére. Minél többet használjuk az ollót, a gyerekek annál jobban megtanulják a pontos vágást. Az alapiskolában általában a színes papírt szoktuk nyírásra használni. Ez a

¹⁸ <http://www.scribd.com/doc/38601393/Karpati-Andrea-Teljes-Rajzkonyv> 4.old

módszer a gyerekek számára nagyon egyszerű a különböző tárgyak létrehozására. A nyírásnál mindig a legegyszerűbb formákból kell kiindulni, mint pl. az egyszerű geometriai tárgyak közül a kör, téglalap, négyzet kinyírása. Ez a gyerekeknek szintén nagy élmény. Meg kell hogy tanulják és értsék a szimmetria lényegét. Fontos, hogy a kezdeteknél mindig puhapapírt használjunk. A nyírás egyik érdekes módszerei közé tartozik a harmónikanyírás, melynek Érdekessége a szimmetria elsajátítása. A harmónikanyírás lényege, hogy a puhapapírt, akár fehér vagy színes többször összehajtogatjuk és belőle különféle alakzatokat nyírunk ki. Lehet sablonszerű is, de a gyerekeknel még ebben a korban jobb ha önállóan rajzolnak alakzatokat. Ebből díszítésre alkalmas láncszerű füzért kaphatunk.

A papírnyírás a kínaiaktól származik. Nagy jelentőséget fektettek erre a művészetre is. Fontosnak tartották a harmónia és a szimmetria jelentőségét. Először csak egyszerű alakzatokat vágta ki, majd később rájöttek, hogy ha a papírt többször összehajtják egész ismétlődő sort kapnak. Így kezdték el gyártani a dekorációs elemeket. Mivel a szimmetria is fontos volt, ezért ha csak egy elemet is akartak létrehozni, szintén ketté hajtották a papírt, így száz százalékosan szimmetrikus lett. Elkezdtek különböző díszítőelemeket készíteni az ablakokra, különféle lampionokat.

A papírtépés az egyik legegyszerűbb képzőművészeti technikánk közé tartozik. Ebben semmi kritériumot nem találunk, nincs korhoz kötve. A gyerekek ezt már kiskorukban elsajátítják, amint valamit a kezükbe kapnak, mindjárt tépni akarják. Nem is gondolnánk, hogy a tépéssel is mennyi újabb és újabb művet hozhatunk létre.

A technikák közül a legegyszerűbb a mozaikkészítés. Ez a tépés síkbeli ábrázolása. Különféle színű papírokat összetépünk, ahogy sikerül. Mindet külön-külön, hogy különböző alakzatokat kapjunk. Itt már minden a gyerekre van bízva, ezen alakzatok segítségével a rajzlapra ragasztva újabb képet alkothatunk, tárgyakat ami éppen eszükbe jut. A legegyszerűbb ha nem adunk a gyerekeknek konkrét feladatot, hogy találja ki ő maga, mit is ábrázol valójában munkája. A gyerekek sokkal kreatívabbak, mint a felnőttek. Ennek a műveletnek az eredményét hívjuk kollázsnak. A gyerekek még ezt a szót nem ismerik ebben a korban. Papír kollázs alatt értünk minden olyan alkotást, amit nyírás, papírgyűrűs és ragasztás segítségével tudunk elkészíteni. Sok apró papírnyíradékokból hozzuk létre. Érdekesség kedvéért ezt akár különféle más anyagokkal is kombinálhatjuk mint pl a

textil a mi esetünkben. Ezek olyan anyagok közé tartoznak, amelyeket a gyerekek ekkor minden nehézségek nélkül tudnak alkalmazni.

A Másik térbeli ábrázolás szemléltetésénél nagyon jó példa a maszk készítés. Egyszerű újságpapírokat tépünk szét, minél többet, és minél kisebbre. Szilárd gömbölyű tárgyra lesz szükségünk akár egy labda is megteszi. Ez lesz az alap. Az újságpapírt ragasztós oldatba mártva visszük fel a labdára, de csak a felét ragasztjuk be, és minél több réteget egymásra. Ha maszkot készítünk, akkor meg kell formálnunk a maszk orrát, szóval oda teszünk a legtöbb újságpapírt és úgy formáljuk. Végül miután már megszáradt, szemet, száját vágunk neki. Érdekességként akár meg is festhetjük, ez szintén a gyerekek képzelőerejére van bízva.

Célunk a tépés és a nyírás közti különbség megfigyelése, a papír formája és aránya. Meg kell, hogy tapasztalják a puha- és kemény papírnyírás közti különbséget.

Ragasztás alatt két tárgy, a mi esetünkben a papír egymáshoz való rögzítését értjük. Első alkalommal a legideálisabb a folyékony ragasztó használata. Ezzel megtanulják a gyerekek azt, mekkora felületre, mennyi ragasztó elegendő, és azt nem szabad összevissza folytatni, mert akkor minden ragad. A ragasztást szoktuk használni hibák kiküszöbölésére, ha netán valamit eltépünk. Ragasztással a gyerekek már óvodáskorukban találkoznak.

Ragasztáskor szintén megkülönböztetünk sík és térbeli műveket. Kezdetként rajzlapra ragasztunk, mint pl a mozaikragasztás, vagy a 3 dimenziós alakzatok létrehozása, amelyekhez egyáltalán nem kell erős papírragasztót használnunk.

2.11 Tér és forma.

A látás az egyik velünk született adottságunk. *„Látásunk háromdimenziós élményét a tér és a tömeg érzékelése, értelmezése realizálja.”*¹⁹

Térben való látás a két szemünkkel történő látás. Az ember ekkor nemcsak lát egy bizonyos formát hanem át is éli a teret és annak formáját. Ehhez különféle érzelmek társulnak, különféle arányok. pl.: valami hatalmas, bennünk a nagyon- nagy félelem érzetét kelti.

Ezekkel az érzelmekkel, kifejezésekkel képzőművészetünk szinte minden ágában

¹⁹ Szappanos István: Rajzolás, festés, tárgyalakítás. Tankönyvkiadó Budapest, ISBN 963 17 9696 5
23.old

találkozhatunk. Ahhoz, hogy valamit meg tudjunk alkotni, azt érzelmileg át is kell hogy tudjuk élni. Térbeli ábrázolást bármilyen anyagon be tudunk mutatni. A térbeli forma két alapvető megjelenési formája a tömeg a térben valamint a téri viszonyok.

„Térforma az anyagnak (kő, agyag, fém, fa) a tömege.,”²⁰

Fontos megfigyelnünk, hogy egy tárgyat hogyan és milyen módon helyezünk el a térben. Vajon a gyerekek számára a egy sík tárgy térbeli ábrázolása vagy pedig egy térbeli tárgy síkbeli ábrázolása jelent nagyobb kihívást? Mind a két ábrázolási módnál nagyon fontos az áttélés, az arányok megfigyelése, betartása.

Térbeli ábrázoláskor figyelembe kell vennünk az anyagok tulajdonságait, amelyek lehetnek előnyösek és hátrányosak is. A gyermek életének egyik fő értelme a játék, de ezt a felnőttek másként értelmezik. A gyermek főleg ezt még játékkészítésnek fogja fel. Ez az egyik testi és lelki szükséglete. Jó játéknak bármi megfelel, még ha kidolgozatlan is számít. Lehet ez akár egy fahasáb is, vagy bármilyen egyszerű tárgy ami még nincs kész. Az a legnagyobb különbség a gyermek és a felnőtt képzeletvilága között, hogy minden újat létre tud hozni. Ez már az ősidőkben is megmutatkozott. Az emberek minden olyat elkészítettek bizonyos anyagokból amiket hozzájuk a legközelebb állónak tartottak, ez lehetett akár valamilyen állat vagy bármilyen egyszerű tárgy. Ha a gyermek kezébe valamilyen tárgyat adunk, azt mindig valahogy átalakítja vagy pedig másra használja fel. Találékonyosságuk, ötletességük sokszor lenyűgöző, ezért legjobb ha tiszta természetes anyagokkal dolgoznak, ismerkednek. Ezáltal megismeri az anyagok tulajdonságait, kitapasztalják céljaik eléréséhez melyik anyag a legelőnyösebb, melyikből lehet többet és kevesebbet felhasználni. Egyben azt is bebizonyítják, hogy nagyon nagy a feltaláló érzékük. Az olyan játékok tárgyak amit maguk alkotnak ezek kötődnek hozzájuk a legerősebben. Ezzel is képzelőerejének erősségét akarja bizonyítani. *„Jelentős a gyerekekben lappangó díszítési vágy, amely inspiratív környezetben fokozódik.,”²¹*

A tárgyak elkészítése nem csak a kreativitásuk fejlesztésére hasznos hanem egyben a beszélőképesség fejlesztésére is. A gyerekek örömmel osztják meg egymással mit hogyan

²⁰ Szappanos István: Rajzolás, festés, tárgyalakítás. Tankönyvkiadó Budapest, ISBN 963 17 9696 5
23.old

²¹ Szappanos István: Rajzolás, festés, tárgyalakítás. Tankönyvkiadó Budapest, ISBN 963 17 9696 5
12.old

és miből készítették, és mi velük a céljuk. Minél többnek mesélik el ezt az élményt annál újabb és újabb ötletekhez jutnak.

A tárgyak háromdimenziós elkészítésének multifunkcionális hasznuk van. Egyben az elkészítés módja, és a tulajdonságok megismerése. Ezzel munkára nevelik a gyerekeket érzékeltetjük velük, hogy amit ők készítenek, azt mennyi hasznos dologra fel tudják használni. Mivel sajátkezűleg készítik, így annál nagyobb becsben is tartják, ezért az érzelmek kifejezése is fontos szerepet játszik. Minden tárgy szimbolizál bizonyos érzelmet. Es egyben de nem utolsó sorban természetesen a szerszámok ismerete. Bizonyos kis útmutató segítségével, megkell ismertetni a gyerekekkel, hogy de hogy, milyen anyaghoz milyen szerszámot kell használni, mivel lehet megmunkálni azokat.

A gyerekekben ekkor még igen nagy az építési vágy, ezért gyakran csakis építeni akarnak. Fontos, tehát hogy megismeretssük őket szinte minden anyaggal, mivel ez a kíváncsiság később kicsit alábbhagy. Ez ekkor még bennük mindig valami új az öröm érzetét kelti.

Nagyjából fel kell térképeznünk az anyagok eredetét és megjelenési formáit, ugyanakkor, meg kell velük értetni, hogy mi a különbség, ha elmegyünk az üzletbe papírt venni, vagy pedig kimegyünk a természetbe faágakat vagy követ gyűjteni. Számolnunk kell a természet külső és belső erőivel, amelyek befolyásolják az anyagok előállítását, szerkezetét. Ezek az erők alakítják az anyagokat, és egyben vizuálisan is betudunk ebből párat mutatni. A szél és a víz természetes viszonyai. Bemutatásként megzudjuk állapítani mi a különbség egy vizes és egy száraz faágak között. Megmutatjuk egy puha faágon mennyire tudjuk szétrétegezni, vagy a kövekkel kapcsolatban, ahol szintén a szél és a víz sodrásának köszönhetően kiformalódnak. A gyerekek a kövek, kavicsok alakjában is tudnak felfedezni mindig valami újat, vagy más tárgyat amihez hasonlíthatják pl. egy kavicsot mindjárt átfestenek, vagy egy katicát készítenek belőle, de nem hagyják megmunkálatlanul. A gyerekekben mindig ott van a vágy valaminek a kidíszítése. Ez főleg a lányoknál mutatkozik meg, mindent mindig szebbé akarnak varázsolni, viszont ebből néha zsúfoltság is keletkezhethet, de ez még nem számít akkora problémának ebben a korban.

A mintázás nemcsak a gyerek háromdimenziós képzeletét fejleszti, hanem egyben az ujjpercek csontosodását, a motorikus képességeket is. Fontos, hogy rájöjjenek arra, hogy a természetes színű anyagokat soha nem festjük át. Némely anyag a saját természetes tulajdonságaival adja az eredetét. Így tudjuk eredményezni a legszínvonalasabb munkát.

3 CÉLOK

A gyermekművészettel csak a 20.században kezdtek el igazán foglalkozni. A gyermek semmit sem tud a művészetről, de mégis alkot.

“Bár gyakran művészi értékeket mutat fel, a gyermek nem művész, hiszen tehetsége irányítja őt, s nem ő a tehetségét. Munkamódszere teljesen különböző az érett művésztől, aki hosszú évek alatt megszerzett jártasságát tudatosan használja olyan átgondoltsággal, amely korántsem jellemzi a kisgyermeket. A gyermekrajzok báját éppen az adja, hogy szándéktalanok. Mihelyt a gyermek elkezd tudatosan kalkulálni, ez a báj eltunik. Az ő alkotásai éppannyira különböznek a műalkotásoktól, mint metaforái Baudlaire-étől. A művésznek valóban különleges látásmódja van, denem 15 éves korában.” (André Malraux, id. Gardner, 1980, 8. old.)²²

Néhány árulkodó jelből sejteni lehet, hogy egy gyerek mennyire vizuális típus. Ezt ő magáról ekkor még nem veszi észre, hiszen amit csinál az ekkor még természetesnek tűnik, még ha alkotása hasonlít is a valósághoz vagy nem. Az igazi „mestereket,, kamaszkorig nem lehet megkülönböztetni. Ekkor még amit a gyerekek alkotnak az még számukra természetes csak utána, dől el, hogy ez milyen mértékben fejlődik tovább. A gyerekek kreativitása kiskorukban még a legerősebb, utána ez már lankad. Ha ez viszont megmarad bennük, akkor egy ügyes gyermekkel van dolgunk, amit aztán segítséggel tovább tudunk fejleszteni. De vigyáznunk kell arra, hogy a gyerekeket sohasem szabad befolyásolnunk. Meg kell hagynunk nekik a bizonyos teret, hogy azt és úgy alkothassanak, ahogy ők azt elképzelik, ahogy szeretnék, és tervezik. Ezek már előre megszületnek a fejükben. A kisebb gyerekeknél az is nagy előnynek számít, hogy még nincs annyi összehasonlítási alapjuk, mint nekünk, felnőtteknek, így még gátlások nélkül tudnak alkotni. Nagyobb korban pedig már le tudják küzdeni gátlásaikat. Egy másik fontos tényező a kritika. A kisebb gyerekeket még irányítanunk kell, hogy mit hogyan alkothatunk, de csak útmutatót adhatunk nekik, de nem a saját elképzelésünket. Fontos, hogy a tanár a gyerekre soha ne erőltesse saját elképzelését. Ezek mind árulkodó jelnek számítanak a tanár részére, hogy fel tudja mérni, a gyerek érdeklődését a vizualitás iránt.

A mi esetünkben két fontos tényezőt kell megemlítenünk az:- érzékelést, és az - ábrázolást. Először azt mondjuk, hogy milyen két hasonló fogalom, de végül mégsem az. Az érzékelés alatt értjük pl.: a mi esetünkben a papír érzékelését. Ide tartozhat a vastagsága, durvasága, de érthetjük alatta az érzékeléssel való alkotást is. Mindig tudnunk kell miből akarunk kiindulni és hova akarunk jutni, mi a célunk.

Ábrázolás a tanár számára fontosabb, mivel megfigyeli, hogy a gyerek mit, milyen módon ábrázol, hogy adja vissza azt, amit a feladatul kapott, mennyire tér el a feladattól és annak elemeitől. Kisebb nagyobb ábrázolás.

E két tényező alaptípusa:

- a lineáris típusú gyermek (akik csakis a részformákra helyezik a hangsúlyt, a környezetből veszi az ötleteit, ezért is könnyen befolyásolható.
- Haptikus/ plasztikus típusú gyermek aki az egészből indul ki. Alkotásával főleg az érzelmeire támaszkodik, belülről is átéli alkotását.

W. Löwenfeld kezdett el legelőször foglalkozni vizsgálni, az ábrázolás és a személyiség közti összefüggéseket. Ha a gyerekeknél ami ebben a korban kialakul egyfajta ábrázolási mód, az egyben már meghatározza a felnőtt korszakban való ábrázolási módját is.

Löwenfeld szerint kétféle ábrázolási korszakot tudunk megkülönböztetni:

- Csoportkorszak- Itt a gyerek a realizmust ábrázolja, a látványos fejlődés eltűnik a gyerek csak alkot. Ekkor újabb és újabb technikákat akar megismerni. Érdeklődik minden új iránt.
- Pseudonaturalista korszak- Itt a gyerek már sablonszerűnek rajzol, megszűnik a spontán alkotóképesség.

Épp ezért még beszélhetünk kétféle rajz stílusról:

- iskolai (school art style) amelyre a sablonszerűség a jellemző
- szabadidős, otthoni stílus, amelyre inkább a nyitottság jellemző.

Mikor belépnek a gyerekek az iskolába ugyanúgy, ahogy a test motorikája a kéz motorikája is megváltozik. A központi idegrendszerben változás áll be. Innen kezdve motorikájukat jobban koordinálják, ez főleg a finom mozgásokban mutatkozik meg. Figyelmüket megtanulják hosszabb ideig egy bizonyos tevékenységre fordítani, arra koncentrálni, még ha úgymond unalmasnak is tűnik az. Ez azonban mind egy hosszabb folyamat eredménye. Ugyanígy van ez a képzőművészetben is. A gyerek ebben a korban

²² <http://www.scribd.com/doc/38601393/Karpati-Andrea-Teljes-Rajzkonyv-16-17-old>.

sokat fest és rajzol. Itt már megmutatkozik a mozgástempók közti különbségek, de ezt azonban soha nem hasonlíthatjuk össze egy felnőttével. Ekkor már képesek helyesen irányítani tevékenységeiket, de egyben ez a nevelés temperamentumától is függ. Ha a gyermek finommotorikája ebben a korban nem fejlődik ki kellőképpen ekkor ez már bizonyos betegségek árulkodójeljei lehetnek. Erre ekkor muszály odafigyelnünk. Ebben a korban gyerekekben még a „naiv realizus„ jellemzői mutatkoznak meg, pl.: ha papírból bábút készítünk, meggyőződése az, hogy a bábu enni és mozogni is tud, még ha nem is. Még saját elképzeléseik alapján rendezik be a világot, és irányítják azt. *„Még megbíznak azokban a tapasztalatokban, melyeket érzékszerveik segítségével nyernek a dolgok tárgyi valóságát illetően.,”*²³ Ebben a korban a gyermek mindig valami újat tanul, újabb tevékenységeket. *„a gyermek mindig tanul, amikor tapasztalatokra tesz szert, és azokat cselekvése és magatartása során figyelembe veszi.,”*²⁴ Piaget szerint szenzomotorikus aktusnak nevezzük az érzékszervek és a testmozgások kapcsolatát. A szenzomotorikus és a motorikus érzékszervek kifinomulnak és a gyerek azt megtanulja azokat együtt használni, itt főleg a szem és a kéz együttműködését értjük. Ez azért is fontos, mert a gyermek kisebb korban még „globális- diffuzív„ módon észlel, ezalatt azt értjük, hogy egy bizonyos képet még nem tud darabokra, részletekre bontani, ezt ő egy összkép alapján észleli. Akár tartalmilag akár érzelemszerűen. Ezért is nem okoz számára gondot, ha egy könyvet adunk a kezébe és netán a felét letakarjuk, vagy akár ha azt fejfelé is tartja. Egy idő után ezek a tárgyak elkezdenek kiemelkedni, és minél több különböző tárgyat adunk a gyerekek kezébe ez annál jobb. Így motorikája és látásmódja is jobban fejlődik. Egyben látja és érzékeli is a tárgy alakját, színét, formáját. *„Tehát ebben a korban differenciálódik, mégpedig lényegesen a gyermek észlelésmezője.,”*²⁵ Kialakul a szín és a forma világa a gyerekekben. Míg az óvodáskorú minden tárgyat szín alapján csoportosít, addig az iskoláskorúak a tér és forma alapján vizsgálják a tárgyakat. Bizonyos formák részleteit

²³ Dr. G. Clauss, DR. H. Hiebsch- Gyermekpszichológia, 7.kiadás, Akadémiai Kiadó Budapest 1983, ISBN 963- 05- 3458- 4 162.old

²⁴ Dr. G. Clauss, DR. H. Hiebsch- Gyermekpszichológia, 7.kiadás, Akadémiai Kiadó Budapest 1983, ISBN 963- 05- 3458- 4 165.old

²⁵ Dr. G. Clauss, DR. H. Hiebsch- Gyermekpszichológia, 7.kiadás, Akadémiai Kiadó Budapest 1983, ISBN 963- 05- 3458- 4 168.old

veszik figyelembe. Így bizonyos részletmomentumok segítségével fejlődik ki a gyerek emlékezete és felismerése. *„Ezzel kapcsolatban meg kell említenünk e fázis gyermeki észlelésének további lényeges tulajdonságát, mégpedig a fontosabb térbeli dimenziók egyre fokozódó megszilárdulását. Az egészen kisgyermek térszemlélete még diffúz- tagolatlan.,”*²⁶ A gyermek fejlődésében 8-9 évesen zárul le a térszemlélet felismerése. Ekkor tud igazán különbséget tenni a jobb- bal, függőleges- vízszintes között. *„ A kis iskolásgyermek észlelőmezője más értelemben is megszilárdul. A látható dologi világ tulajdonságai- nagyság, forma, szín és világosság- állandósulnak a gyermek előtt.”*²⁷ Ekkor a tárgyakat már olyanak látják, amilyen az a valóságban, mint szín, nagyság és formailag is. Emlékezeteik az óvodáskorú gyermekeknek még nagyon nincsenek. Ha van is, azt még időbelileg nagyon nehezen tudják összerakni. Ha egy 6-10 éves gyermektől azt kérjük, rajzolja le a legjobb emlékét, ez még számára elég nehéz feladat. Nincs kétségünk abban, hogy a gyermek ekkor ugyan jól tudja élményeit reprodukálni csak kérdéses, hogy mi igaz ebből. A kisiskoláskorú gyermek fogalmai még nem pontosak pl.: ha valaki beteg ő ezt szemléltetéseként absztrakt módon ábrázolja pl.: beteg valaki piros az arca.

²⁶ Dr. G. Clauss, DR. H. Hiebsch- Gyermekpszichológia, 7.kiadás, Akadémiai Kiadó Budapest 1983, ISBN 963- 05- 3458- 4 168.old

²⁷ Dr. G. Clauss, DR. H. Hiebsch- Gyermekpszichológia, 7.kiadás, Akadémiai Kiadó Budapest 1983, ISBN 963- 05- 3458- 4 169.old

4 ÓRAVÁZLATOK

A tanítási óra előkészületei.

A tanítási óra szerkezete nagymértékben befolyásolja a tanítási órát. A tanárnak tisztában kell lennie mi is az óra célja, mit is akarunk megtanítani a gyerekekkel, mit akar szemléltetni. A kettő egymás nélkül nem létezik.

A tanítási órát három részre kell ezért is felosztanunk.

1. a feladat megmagyarázása
2. önálló munka
3. értékelés

1. Az első rész a feladat pontos megmagyarázásáról szól. Ez ugyan nem tarthat tovább 5-15 perctől, de mégis minél motiválóbbnak kell lennie. A magyarázat legyen rövid, de ugyanakkor világos. Nem mindig támaszkodhatunk csak a magyarázatra. Ahhoz hogy a gyerekek meg is értsék a feladatot néhány képzőművészeti alkotáson is be kell ezt mutatnunk. Fontos, hogy érzelmileg és fantáziailag is motiválja a gyereket. Rá kell mutatnunk a képzőművészeti alkotás módjára, eljárásra, honnan és hogyan lehet kezdeni, valamint a kapcsolatokra.

Az első rész tematikus egysége függ a tartalomtól, a választott témától és az alkalmazott technikától. Ez felvilágosítást ad különféle lehetőségek alkalmazására. Nagy különbséget jelent, hogy az órán már alkalmazott vagy teljesen új technikát vezetünk-e be. Új technikánál időt kell hagynunk egy próbakísérlethez, mielőtt a gyerekek önálló munkába kezdenének.

2. Az önálló munka. Ez az óra fő része. Kb. olyan 30 perc. Az önálló munka megkezdésekor észre kell vennünk, hogy minden diák meg értette-e a feladatot. Itt már individuálisan kell foglalkoznunk a diákokkal, mivel maguk dolgoznak, külön-külön oda kell mennünk a diákokhoz, és aki nem érti, annak újból elmagyarázni a feladatot. A feladatnak csak az alapját kell hogy betartsák, a többi már mind a valósághoz van kötve vagy pedig a fantáziájukra van bízva. Az óra folyamán szüntelenül oktatjuk őket, de csak bizonyos mértékben, a diáknak nem szabad azt éreznie, hogy azt nem jól csinálja, nem úgy

ahogy azt kell. Figyelembe kell vennünk, hogy azonos képzőművészeti feladatoknál, módszereknél soha nem várhatunk ugyanolyan eredményt a diákok között. Önálló munka esetén meg kell figyelnünk, hogy a diák honnan közelíti meg a feladatot, individuális segítséget nyújtunk, de mégsem avatkozhatunk bele. Ha netán lassan dolgoznak, fontos buzdítani a gyerekeket, hogy az óra végéig be is fejezzék a munkát, hogy meglegyen a kellő hatás. A munkának mindig egészként kell hatnia. Szinte soha vagy csak nagyon ritka esetben fordul elő, hogy a gyerekek az eljárást a következő órán fejezzék be.

3. Értékelés. Az értékelés során figyelembe kell vennünk, hogy egy képzőművészeti alkotásunk sem azonos, de ez nem is lehetséges, viszont bizonyos szabályokat és az előírások betartását figyelembe kell vennünk, és ki hogyan milyen módon alkalmazta azt. Fontos megfigyelés az össz munka értékelése, és az, hogy milyen esztétikai érzelmeket váltanak ki belőlünk, és az egyes színek, módszerek alkalmazása. Az értékelést nem köthetjük a valósághoz. Értékelnünk kell a gyerekek kreativitását és fantáziáját is. Az értékelést először a tanár magában állítja fel, utána kis kiállítást szervezünk és a gyerekek is értékelik egymást, saját műveiket. Egy alkotás alapján meg tudjuk határozni, hogy egy diák, melyik képzőművészeti típushoz tartozik. Arra, hogy a gyerekek meg tudják állapítani a maguk esztétikai kritériumait, és azt értékelni tudják, a legjobb módszer az alkotások kiállítása az osztályban. Így alkothatnak maguknak két saját képzőművészeti színvonalukról.

A munkamódszer kiválasztása a tárgy esztétikai-nevelő tartalmától függ. Fontos, hogy értékeljük a tárgyak esztétikai értéküket, átéljük azokat. A tanulónak ki kell választania az egyes feladatok módszerét. Fontos, hogy ne süllyesztjük a tantárgy színvonalát. Ez alatt konkrétan a másolás módszerét értjük. A tanárban egy bizonyos idő után kialakul egy elvárás módszer és bizonyos állandó utasítások folyamán ezt várja el a diáktól. Ezt nem szabad! Minden diák mindig mást és mást alkot. Soha nem szabad a két diáktól ugyanolyan összehatást elvárnunk. Nem engedhetjük, hogy színezési, formai aspektumok egyformává váljanak. Így csak hatástalan munkák létrejöttét eredményezzük, és a gyerekek esztétikailag egyáltalán nem fejlődnek.

„A képzőművészeti nevelésben az alábbi rendszerek sajátos módszereit alkalmazzuk:

1. Szóbeli módszerek

2. Szemléltető módszerek

3. Gyakorlati módszerek,²⁸

Szóbeli módszer alatt értjük a magyarázatot. A diáknak érthetően el kell magyaráznunk milyen módszert, és azt hogyan fogjuk alkalmazni. A szemléltető módszer legelterjedtebb fajtája a bemutatás. Bemutassuk, hogy a diák lássa is, mit is kell csinálni. A gyakorlati módszer, az a tanuló önálló munkája, és annak bemutatása.

4.1 Hulladékanyagok felhasználása

Osztály: 3.

Létszám: 18

Tanóra anyaga: Papírnyírása, ragasztás.

Képzési feladat: Legyen képes a gyerek megérteni, hogy a hulladékpapírt is többféle módon fel lehet használni.

Cél: A tervezőképeség fejlesztése, kreativitásfejlesztés.

Nevelési feladat: Arány, forma, szín iránti igényesség.

Munkadarab: Skatulyadoboz

Anyagdarab: Kemény rajzlap, színes rajzlap.

Eszközsükséglet: üres gyufásskatulya lehet 2 is ha netán valamit elrontunk, olló, ragasztó, színesceruza.

A múlt órán tanultak felelevenítése- hulladékpapír.

a) Megbeszéljük a gyerekekkel: Mi az a hulladékpapír?? Miből van? Hová tesszük? Mit kezdünk vele?

b) Skatulyadoboz a kiskenguru készítéséhez? Megbeszéljük alkalmas e a célunk szempontjából? Esetleg más egyéni ötletek, amelyeket még felhasználhatunk. Mi a lényege a skatulyadoboznak? Miért van két doboz egybetolva?- összehasonlítás.

c) A doboz bevonása- Mivel lehet bevonni? egyéni ötletek meghallgatása. Papírcsík, vízfestékekkel befestjük, stb.- egyéni ötletek.

d) Közös megoldásrajtás, és eldöntés. Szükséges anyagok felsorolása.

²⁸ Anton Macko a Otlia Nevřelová- Képzőművészeti nevelés a 3. és 4. osztályban- módszertani kézikönyv, Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava 1978 16.old

Bemelegítés:

1. Ablaknyitás.
2. Légzőgyakorlatok.
3. Kézgyakorlatok
4. Ujjgyakorlatok.
5. Légzőgyakorlatok.
6. Ablak bezárása.

A)A múlt óra anyagának felelevenítése. Átismételjük mi a különbség a kemény- és a lágypapír között.

B)Előkészületek.

- elrakodás a padokról.
- mivel festékkel is fogunk dolgozni, ezért újságpapírokat teszünk a padra.
- üvegcsőben vizet hozunk a festéshez.

Kenguru készítése. Szómagyarázat: Mi a kenguru? Mi az erszény? Megbeszéljük a gyerekekkel hol él a kenguru? Milyen színű állat? Milyen vidéken él? Milyen állat? (erszényes). Mit hord az erszényében?Hogyan közlekedik?- (ugrál). Milyen mesében találkozhatunk vele?- Micimackó. Mi a neve a mesében?

Munka menete:

1. felrajzolom a táblára, hogy néz ki a kenguru, ezt a gyerekek saját kezűleg átrajzolják a saját rajzlapjukra. akinek van más ötlete is az önállóan is megrajzolhatja.
2. Ezt kifestjük, megvárjuk míg megszárad és kinyírjuk.
3. Ez alatt elővesszük a gyufásskatulyát és a külsejét befestjük világos barnára. Belsejét kivesszük és a közepébe kiskengurut festünk, ez lesz az erszénye. Ezt körülfestjük sötétebb barnával. Mikor mind a kettő megszáradt összeillesztjük a gyufásskatulyát, ügyeljünk arra, hogy ne ragadjon.
4. A keménypapírt összehajtjuk úgy, hogy meg tudjon állni az asztalon a kenguru a saját lábán. Ez lesz a lába.
5. Már csak utólag felragasztjuk, az erszényét, a hasában a kiskenguruval.

Megjegyzés. Ügyeljünk arra, hogy mikor behajtjuk a kenguru lábát maradjon a hasánál akkora hely, hogy a gyufásskatulyánk odaférjen.

Befejezés. Megbeszéljük milyen papírt használtunk fel? Nehéz-e volt vele dolgozni?

Mennyire tudunk ügyelni a pontosságra?

Értékelés:

Munkadarabok csoportos értékelése. Fontos, hogy a gyerekek is értékeljék önmagukat.

Összmunka értékelése. Ragasztás, színezés, nyírás szempontbavétele. Ragasztás pontossága, valamint az összhatás. A hibák megbeszélése, és kiküszöbölése, hogy a diák ezt következőre ne kövesse el.

Robotok, lakótelep készítése gyufás skatulyákból. De ehhez már sok szükséges.(*melléklet 2,3*)

4.2 Tépés, nyírás, ragasztás.

Osztály: 2.

Létszám: 16

Tananyag: Papír hajtogatásának gyakorlása,ragasztás, kosárkészítés.

Óratípus: Gyakorlóóra.

Nevelési feladat: „, Ajándékozás értelmének megértése.

Oktatási feladat: A papírfajtákról tanultak átisméltése.

Képzési feladat: Kézügyesség, esztétikai érzék, és a pontosság fejlesztése. A színek harmóniájának a gyakoroltatása.

Szemléltetés: különböző papírfajták bemutatása.

Segédeszközök: A4-es papír, színes ceruzák, esetleg fix vagy zsírkréta saját választás szerint, ragasztó, olló,

Bemelegítés:

1. Ablaknyitás

2. Légzőgyakorlatok ide illő mondókával- a gyerekek kényelmesen hátradőlnek, elkészülnek a legzőgyakorlatokhoz. Mondjátok utánam nagy ajakmozgással, és közép hangerővel A Sándor, József, Benedek c. mondókát. Kézmozdulattal jelzem a levegővételt. Ugyanezt ismétljük suttogva, végül nagyon erősen ügyelve a hangok kiejtésére. Motivációként van e köztetek Sándor, József, Benedek, ha igen, akkor megajándékozunk az óra végén.

3. Kézgyakorlatok-csuklómozgatás.

4. Ujjgyakorlatok- ujjak bemelegítése.
5. Légzőgyakorlatok- nyugodt helyzetben való légzőgyakorlatok.
6. Ablak bezárása

Megbeszéljük emlékeznek-e a Piroska és a farkas című mesére? Hova ment Piroska?

Mit vitt? Kinek? Mi volt a kezében? Miben vitte?

Lágy papír használata.

A hajtogatás, nyírás, ragasztás a gyakorlása.

Kiskosár készítése. Ma mi is ilyen kiskosarat fogunk készíteni. Ti mit raknátok bele? Virág, édesség, stb.

Munka menete:

1. A4-es rajzlapot először hosszában összehajtjuk és a csík mentén kettétépjük, Fontos a pontosság. Megintcsak hosszában kettéhajtjuk. Ez lesz a kosarunk. Ezt kívülről kiszínezzük. A kreatívabb gyerekek és ha időnk is engedi, akkor színes lapok segítségével is végezhetjük a kosár kidíszítését.

2. A megmaradt papírt, amit letéptünk, szintén kettétépjük és harmonikát hajtogatunk belőle. 2 db-ot. Ezek lesznek a kosár szélei. Ha akarjuk, ezt is kiszínezhajtjuk, ahogy az időnk engedi.

3. Ragasztás. A harmonika részt bele ragasztjuk a kosárba. Ez lesz a széle. Így kész a kosarunk. Már csak akasztó, „fül”, kell rá.

4. Papírcsíkot nyírunk, azért hosszabban, mert ez lesz a kosár füle.

5. Kész is van a kosarunk.

Megbeszéljük mit is raknánk bele? Mit vinnétek a nagymamának ti ha beteg volna? Ez lehet akár étel akár ajándék.

Befejezés: A papírról való ismeretek megbeszélése. Milyen különbséget vettek észre a gyerekek a két papír között (kemény és a lágy). Melyikkel volt egyszerűbb dolgozni?

Értékelés: Csoportos és önálló értékelés.

Az értékelés szempontjai: Az arányok betartása, szimmetria. A színek használata. Kreativitás, mit is rajzoltak a kosárra? Ragasztás, hajtogatás, minták elhelyezése, vajon témához illő-e?

Végezetül: megajándékozás. Örömszerzés megértetése a gyerekekkel. (melléklet 4,5)

4.3 Kollázs

Osztály: 3.

Létszám: 12

Az óra anyaga: A papír tépése.

Képzési feladat: A tépett és nyírt felületű papír megkülönböztetése, tulajdonságaik értékelése. Képzelet, tervezőképesség fejlesztése, kreativitásfejlesztés.

Nevelési feladat: Lényeges és a lényegtelen jegyek meglátása. Formátlanlanság.

Munkadarab: fényképkeret készítése.

Anyagszükséglet: Kemény és puhapapír, színes papír.

Eszközsükséglet: ragasztó, ecset, festék, víz.

Megjegyzés: Biztonsági szempont- Vigyázzatok a papír széle éles lehet, nehogy elvágja a kezeteiket!

Bemelegítés:

1. Ablaknyitás
2. Légzőgyakorlatok
3. Kézgyakorlatok
4. Ujjgyakorlatok
5. Légzőgyakorlatok
6. Ablak bezárása

Mi az a kollázs? Hogyan és miből készül? Találkoztatok-e már ezzel a szóval?

Célkitűzés: A mai órán a papírról fogunk tanulni.

Előkészítés: Az anyagvizsgálathoz különböző minőségű papírdarabokat veszünk elő. Ki tudja hogyan, és miből gyártják a papírt? Mi a különbség a papír típusai között?

Papírtípusok tulajdonságainak értelmezése: Az asztalon különböző típusú papírokat helyezünk el, és ezeket közösen megvizsgáljuk. Táblázatba foglalva felírjuk a táblára, hogy áttekinthetőbb legyen a gyerekek számára.

újságpapír	sima	vékony	matt	jól hajtható	nedvességet kicsit szívja
szalvéta	érdes	nagyon vékony	matt	gyűrődik	nedvességet jól felszívja
karton	sima	vastag	matt	nehezen hajtható	nedvességet nehezen szívja
fotópapír	sima	vastag	fényes	hajtáskor törik	nedvességet nem szívja
füzetlap	sima	vékony	matt	jól hajtható	nedvességet kicsit szívja

Az anyagvizsgálat alapján megállapítottuk, hogy a papír alapanyaga azonos, de ennek ellenére különböző tulajdonságokkal bír.

Munkamenet megbeszélése: Megbeszéljük melyik típusú papírt, mire is fogjuk használni, és a gyerekek vajon megértették-e a tulajdonságok közti különbséget. Alapnak a kemény rajzlapot fogjuk használni, a kollázskészítéshez pedig, mivel a papírt gyúrni fogjuk, ezért puha papírral fogunk dolgozni.

Munka menete: Fényképráma készítése. A4-es kemény lap közepére megrajzoljuk kb. hova is akarjuk a fotót elhelyezni, hogy azért a közepén legyen. Ide megy majd a fotó, de ezt csak az utolsó lépésként ragasztjuk be.

2. Puha színespapírt összegyűrünk különböző alakokban. Ezt ahogy sikerül úgy felragasztjuk a fotó köré. Akár festhetünk is írhatunk is rá, hogy ne legyen túl egyhangú. Lehet szimmetrikus is vagy éppen nem.

Ez már mind a gyerekek fantáziájára van bízva. A lényeg az arányok betartása.

Végezetül megbeszéljük ki milyen fényképet tenne bele, és kinek ajándékozná. Ez egy nagyon jó feladat, akár egy anyáknapi ajándékkészítésre is.

Befejezés: Átismételjük a papír tulajdonságainak lényegét, és felhasználását.

Értékelés: A gyerekek először önállóan értékelik magukat, vagy akár véleményt mondhatnak mások alkotásáról. Kiválasztjuk közösen a legszebbet. Végül a tanár önállóan értékeli a kreativitást és egyéb szempontokat. *(melléklet 6,7.)*

4.4 Kartondoboz felhasználása

Osztály: kevert- napközi

Létszám: 20

Óra anyaga: Vár megépítése kartondobozból.

Képzési feladat: kézügyesség, esztétikai érzék és szimmetria fejlesztése.

Szemléltető eszközök: képen való szemléltetés.

Oktatási feladatok: Különböző papírfajták felhasználása, kartondoboz felhasználása.

Óratípus: Gyakorlóóra.

Anyagszükséglet: kartondoboz, puhapapír, hurkapálcika.

Eszközsükséglet: Olló, tompa kés, fixek, ragasztó, színespapír.

Bemelegítés:

1. Ablaknyitás
2. Légzőgyakorlatok- a napköziben történő éneklés és ezzel történő ki és belégzés.
3. Kézgyakorlatok- éneklés közbeni mozgás és ahhoz való éneklés.
4. Ujjgyakorlatok
5. Légzőgyakorlatok
6. Ablak bezárása.

Megjegyzés: Egy magasabb kartondobozra lesz szükségünk.

Munkamenet megbeszélése: Első kérdésem a gyerekek felé, hogy láttak-e már várat, és hogy néz ki előlről- hátulról, és oldalhelyzetből, és ezt felrajzoljuk a táblára. Mikor megbeszéltük, hogy fog kinézni a várunk, akkor már bele is kezdetünk a munkába.

Munka menete: Előhozok egy üres nagy kartondobozt. Ebből a dobozból egy várat fogunk készíteni. A nagyobb gyerekek kivágják belőle a várat, a kisebbek készítenek rá zászlókat, ha akarnak még bábukát is készíthetnek(királyt, királylányt) papírból. Először megrajzoljuk, a dobozon, hogy is fog kinézni a vár. Vágunk rá nagyobb várajtót, hogy ki tudjuk nyitni a vár ajtaját. Körbevágjuk a vár falát, hogy megkapjuk az alakját. Utána már csak fixel díszítünk, megrajzoljuk a hiányzó elemeket, és elhelyezzük benne a király és a királylányt.

Értékelés: Az értékelés csakis szóban történik, ez egy csoportmunka, valamint figyelembe kell venni, hogy kisebb és nagyobb gyerekek ezt együtt készítették.

Befejezés: Végül elmagyarázzuk a gyerekeknek, hogy ilyet otthon is készíthetnek szüleikkel, és hogy mi mindenre tudjuk felhasználni a kartondobozt, ahelyett, hogy ezt kidobnánk. *(melléklet 8,9)*

5 BEFEJEZÉS

Szakdolgozatommal remélem sikerült ízelítőt adnom az anyagok felhasználásának lehetőségeiről a képzőművészeti órákon az alapiskola alsó tagozatán mind az elméleti rész mind pedig a praktikus rész alapos bemutatásával. Fő célom volt ezzel rámutatni az anyagok felhasználására, ebből is kiemelve a papír alkalmazását, amelyet napjainkban mindennapos használati tárgyként alkalmazzuk, mégsem tulajdonítunk akkora figyelmet neki, és nem használjuk ki kellőképpen a különféle tulajdonságait az oktatásban. Remélem, munkám nagyobb kreativitásra ösztönzi a pedagógusokat a képzőművészeti órákon.

6 RESUME

Vo svojej diplomovej práci som sa pokúsila zhrnúť netradičné využívanie rôzneho materiálu na vyučovacích hodinách. Hlavnou témou je práca s papierom na hodinách výtvarnej výchovy so žiakmi 1-4 triedy základnej školy.

V prvej kapitole uvádzam stručný popis o rôznych materiáloch, ako je drevo, hlina, textil a o možnostiach ich využívania na hodinách výtvarnej výchovy.

V triedach 1.-2. ročníkov z dreva zvyčajne používame len vetvičky konárov, lebo s nimi môžeme pracovať ľahšie, napr. nalepením papierových kvietkov na konáre môžeme urobiť krásne kyticčky. Môžeme z nich urobiť zvieratká napr. motýlikov rôznych veľkostí, lebo mladšie konáre sú spravidla ohýbateľné.

Žiaci v 3. a 4. ročníkoch už urobia z dreva napr. jednoduché vtáčie búdky, ktoré ozdobia maľbou alebo na ozdobu používajú kombináciu rôznych materiálov.

Hlina je jedinečný materiál, kreatívny, inšpiratívny, relaxačný, zdroj radosti. Deti najprv treba oboznámiť s vlastnosťami hliny a potom už v tvorbe fantázií medze nekladú.

Využitie textilu na hodinách výtvarnej výchovy je tiež rôznorodé. Z textilu v 1. a 2. ročníkoch robíme vankúšik na ihly alebo rôzne podložky. Tu zohráva hlavnú úlohu presnosť. V triedach 3. a 4. ročníka už môžeme ušiť textilné bábiky alebo poskladať mozaikový obraz. Téma obrazu nie je daná závisí od fantázií, predstavivosti a kreativity žiaka, čo vyrobí.

V druhej kapitole má hlavnú úlohu papier. Popisujem dejiny, druhy, vlastnosti a funkcie papiera. Zo všetkých materiálov, ktoré ľudia počas histórie používali na písanie a kreslenie je papier. Názov pochádza z papyrusu, ktorý používali starovekí Egypťania, Gréci, Rímania. Papyrus postupne nahrádza nový materiál pergamen v 2.storočí pred naším letopočtom. Vynájdenný bol v Malej Ázii v meste Pergame. Vlastná výroba, ako ukazujú nálezy najstaršieho papiera v čínskych hroboch, sa začala okolo roku 105 pred naším letopočtom. Do západnej Európy sa dostal ako nový vynález, papier, v 12. storočí. Bol to veľký pokrok vo vývoji písomníctva a kníh. Do Uhorska a vlastne k nám na územie Slovenska sa výroba papiera dostala o niečo neskôr. Spočiatku sa papier dovážal, ale neskôr až v 18. storočí sa začalo s jeho výrobou aj na našom území, Slovensko sa stalo sebestačné vo výrobe papiera a postupne začal aj vyvážať. Papier je obvyčajne vyrábaný z

drevoviny, ale môžu byť použité aj iné rastlinné vláknité materiály ako bavlna, plátno, konope.

Okolo nás je veľa papiera, rôzne druhy, rozličné kvality, ale väčšinou je to odpad, ktorý z veľkej časti končí bez využitia na skládkach, preto hľadám spôsoby a možnosti využitia aj odpadového papiera na hodinách. V dnešnej dobe musíme venovať veľkú pozornosť aj k opätovnému použitiu odpadového papiera, čiže recyklácii, a práve preto odpad, použité a odhodené veci stali aj mimoriadne zaujímavým materiálom pre umenie a dizajn. Aj v mojej práci som popísala akými spôsobmi môžeme využívať na kreatívnu činnosť napr. krabice od topánok alebo škatule od zápaličiek. Z škatuliek od zápaličiek možno zlepením jednotlivých škatuliek urobiť jednoduchú zásuvkovú skrinku napr. ako dar pre otca na odkladanie malých šróbov a klincov, alebo môžeme tvoriť jednoduché postavičky pre ozdobu detskej izby. Z nepoužitých kartónových krabičiek môžeme urobiť aj užitočné dekoratívne predmety, napr. škatulky na priadze, ktoré používame pri štrikovaní a háčikovaní, aby sa nepoplietli. Jednotlivé škatulky môžeme ozdobiť rôznymi spôsobmi.

V tejto kapitole ešte uvádzam niekoľko spôsobov využívania papiera. Tvoríme trojrozmerné objekty, dvojrozmerné reliéfy. Pri tejto práci žiak musí ovládať základné jednoduché konštrukčno-technické úkony s materiálmi napr. zohýbanie vrstvenie a techniku skladania a spájania rôznych tvarov. Žiak sa naučí umiestňovať tvar alebo motív v rôznych častiach plochy formátu, vie vyjadriť rytmus a pohyb prostriedkami priestorového vytvárania. Z papiera môžeme urobiť neveriteľné veci. Papier môžeme lepiť, strihať, krčiť, skladať. Pri strihaní žiak zvládne základné motorické úkony, vie používať rôzne nástroje napr. nožnice šablón atď. Naučí základné vedomosti o farbách. Je známe, že farby majú vplyv na psychiku, napr. žltá farba povzbudzuje, prináša optimizmus, harmóniu, oranžová farba prináša radosť, optimizmus, harmóniu, ružová je spojená s láskou, láskavosťou a nežnosťou, červená farba predstavuje vášeň, vzrušenie, silu a moc, svetlomodrá je farbou súladu, ticha a kludu, biela je farbou čistoty a morálnosti, čierna je farbou smrti a smútku. Žiak získa základné vedomosti aj o charakteroch tvarov, textúr a priestorových vzťahoch. Vie používať geometrické tvary, rozozná symetriu a asymetriu. Vie vo svojej práci využívať kontrasty svetlých a tmavých, teplých a studených farieb. Zručnosti získané pri strihaní, trhaní, krčení, skladaní môžeme výborne využiť napr. pri výrobe koláží. Koláž je známa a veľmi vd'áčna výtvarná technika, ktorú zhotovíme

lepením z kúskov zvyčajne farebného alebo novinového papiera. Papier sa vystrihuje, trhá, krčí. Využívame zjednodušené výtvarné formy. Koláž možno dotvárať kresbou aj maľbou. Pri tejto práci žiak tiež musí ovládať jednoduché konštrukčno-technické úkony s materiálmi, primerane veku pomenovávať postupy a výsledky vlastnej výtvarnej činnosti, kategorizovať predmety podľa veľkosti, farebnosti, účelnosti, musí zvládať základné operácie s mierkou, rozoznať pojmy vedľa seba, za sebou, vzťah menšie-väčšie.

V tejto kapitole ešte chcem upozorniť na formálne schopnosti detí, lebo každé dieťa má iné schopnosti, to môžeme sledovať aj pomocou vytvorených prác. Sú deti koloristického typu, ktoré vedia rozoznať farby a vedia ich správne používať. Sú schopné s nimi vyjadriť negatívne a pozitívne vlastnosti a city. O deťoch haptického typu hovoríme vtedy, keď kreativita, vlastná fantázia je na nízkej úrovni. Tie deti väčšinou urobia všetko, ak im ukážeme príklady ako to treba robiť. Výtvarná výchova rozvíja tvorivé schopnosti, zmysel pre farbu. Pomáha deťom poznať a využiť materiál a jeho krásu, rytmus a kompozíciu. Učí žiakov umiestniť kresbu alebo výtvarné dielo do plochy, premyslene pristupovať k práci, presne ju vykonávať, koordinovať činnosť svojich rúk a očí. Rozvíja vynaliezavosť a kombinačný zmysel. Vo výtvarnej výchove postupujeme od jednoduchých úloh k zložitejším, takto skúsime vypestovať zdravý a trvalý estetický vkus.

V tretej kapitole uvádzam ciele, ktoré v rámci mojej práce chcem dosiahnuť.

Kognitívne ciele výtvarnej výchovy v triedach žiakov mladšieho veku t.j. žiaci 1-4 ročníkov základných škôl, sú aby žiaci poznali a vedeli pomenovať výraz umeleckých diel a svoj zážitok z nich, rozumieť im a tak zvyšovať uvedomelosť reflexie vizuálnej kultúry. Senzomotorické ciele- rozvíjať tvorivosť, zručnosť. Sociafektívne ciele - vychovávať žiaka k vytváraniu si primeraných kultúrnych postojov, názorov a hodnotových kritérií, rozvíjať cítenie, vnímanie, intuíciu, fantáziu, analytické myslenie a poznávanie.

Mojím cieľom je nielen učiť, ale hľadať spôsoby výučby, aby deti mali radosť z práce, aby boli šťastné a spokojné na hodinách výtvarnej výchovy. V prípade žiakov zohráva najdôležitejšiu úlohu motivácia. Má veľký vplyv na žiaka pri tvorivej činnosti v spojitosti so vzбудením záujmu. Deti sú v mladšom školskom veku veľmi formovateľné a prostredníctvom zážitkov je možné rozvíjať ich tvorivosť. Nie je podstatné či žiak vie kresliť, či vie pekne maľovať, aký je kreatívny, ale či sa na túto hodinu teší a ako ju prežíva. Výtvarná výchova má svoj výchovný charakter vtedy, keď deťom je hodina

zaujímavá, radostná a uvoľňujúca. Cieľom výtvarnej výchovy je rozvíjať osobnosť žiaka prostredníctvom výtvarného zážitku, poznávať svet cez výtvarné činnosti, vytvárať vlastné hodnotové postoje k svetu, k človeku, k prírode, účelne využívať voľný čas, rozvíjať záujmy. Výtvarný proces má obohatiť, inšpirovať, poučiť, rozvíjať fantáziu.

V štvrtej kapitole uvádzam moduly vyučovacích hodín výtvarnej výchovy v triedach 1.- 4. ročníkov základnej školy.

Na hodinách používam tieto metódy:

Teoretickú - stručný výklad procesu vzniku výtvarného diela.

Vizuálnu metódu - pomocou umeleckých diel vzbudiť záujem o danú prácu.

Praktickú metódu - žiak vyhotoví dielo podľa vlastných predstáv, fantázii, nápadov, rozumového posudzovania a zručnosti.

Predmetom prvej vyučovacej hodiny je strihanie, trhanie a lepenie papiera. Úlohou hodiny je oboznámiť žiakov papierom ako vhodným materiálom na vytvorenie vlastných umeleckých diel. Zdôrazňovať úlohu recyklácie a hľadať spôsoby ako využiť túto metódu na tvorenie. Cieľom hodiny je umožniť žiakovi rozvíjať tvorivosť, vnímanie, predstavivosť a fantáziu, podporovať jeho nápady, tvorivú sebarealizáciu, kreativitu. Pomáha vyjadrovať rozdielnosť farieb, tvarov, materiálov a mierky, pomáha skúmať diela podľa veľkosti, farebnosti, symetrie, spájať prvky na základe zvolených kritérií. Deti pracujú v troch skupinách. Prvá skupina robí klokana z kartónového papiera. Druhá skupina má za úlohu podľa vlastnej predstavy vytvoriť sídlisko, tretia robí roboty.

Predmetom druhej vyučovacej hodiny je skladanie papiera, lepenie, príprava ozdobného košíka. Úlohou hodiny je vysvetľovať deťom akú dôležitú funkciu spĺňa dar, darček. Porozprávať o tom, aký je byť obdarovaným alebo darcom. Táto metóda pomáha deťom vyjadrovať svoje city, radosť, bolesť, smútok alebo celkovú náladu. Rozvíja osobnosť a analytické myslenie, zručnosť, vkus a presnosť. Na tejto hodine rozprávame aj o rôznych druhoch papierov podľa vlastností napr. hrubý papier, tenký papier, z ktorého, čo je lepšie vyrobiť, aby bol výsledný efekt dobrý, podľa našich predstáv. Cieľom tejto práce bol dodržanie mierky, priradovať, spájať jednotlivé používané prvky práce, používanie rôznych farieb, tónov a odtieňov, rozvíjať fantáziu pri dekorovaní hotového košíka.

Predmetom tretej vyučovacej hodiny je príprava koláže. Úlohou hodiny je oboznámiť žiakov s rôznymi výtvarnými technikami, a rôznymi druhmi papiera, ako sú papierové

obrúsky, noviny, karton, fotopapier, listy zošit atď. V našom prípade ako výtvarnú techniku používame koláž na vyhotovenie fotorámika.

Pri príprave vlastného diela je dôležitý, aby bol žiak otvorený voči experimentovaniu s farbou, hmotou, tvarou, technikou. Cieľom hodiny je, aby žiak vedel posúdiť, ktoré sú pri práci hlavné, významné ciele a ktoré vedľajšie. Čo chceme vytvoriť, to je hlavný cieľ, ale akým spôsobom, pomocou akých matariálov závisí len od fantázie, predstavivosti, kreativity a vkusu. Na tejto hodine má dôležitú funkciu vyhodnotenie hotových diel navzájom, aj učiteľom, posudzovanie názorov, zdravá kritika a sebakritika.

Predmetom štvrtej vyučovacej hodiny je príprava trojrozmerného priestorového objektu, v našom prípade kaštieľ z kartónového papiera. Úlohou hodiny je oboznámiť deti s pojmami trojrozmerný, dvojrozmerný, vyjadriť plošný a priestorový tvar, dokázať manipulovať s tvarmi, spájať ich. Používať symetriu a asymetriu. Cieľom hodiny je dobre zvládnuť základné motorické úkony, zvládnuť jednoduché konštrukčno-technické úkony, zvládnuť techniku spájania priestorových tvarov. Deti pracujú v skupinách. Práca v skupinách učí vymieňať si názory, navzájom sa dopĺňovať, vyjadriť svoje názory, vzájomne sa k sebe obracať, pomáhať jeden druhému, zručnejší žiaci menej šikovným. Tento typ práce učí žiakov vedieť sa dohodnúť, uzatvoriť kompromis. Musia byť vopred stanovené ciele, postup práce a treba vykonávať priebežnú kontrolu, či každý člen skupiny robí dobre svoju úlohu, rešpektovať spoločné a odlišné názory. Na konci hodiny som vyhodnotila spoločnú prácu, veľký význam má aj pochvala žiakov, aby mali dobrý pôžitok z urobenej práce.

Cieľom mojej pedagogickej práce je, podľa mojich najlepších vedomostí, odovzdať teoretické a praktické vedomosti a skúsenosti, a preto sa riadim radou J.A. Komenského: "Žiaci by mali byť motivovaní túžbou po úspechu, a nie strachom z neúspechu."

7 FELHASZNÁLT IRODALOM:

CÍLKOVÁ, E., ŠOCHOVSKÁ, J.: Skládáme a vystřihujeme z papíru, Portál s.r.o., Praha 2008, 144 s. ISBN 978- 80- 7367- 355-0

DR. CLAUSS, G.- DR. HIEBSCH, H.: Gyermekpszichológia, 7.kiadás, Akadémiai Kiadó Budapest 1983, 222 s.ISBN 963- 05- 3458- 4

GERŐ, ZS.: A gyermekrajzok esztétikuma, Flaccus kiadó 2002, Budapest 2007, 236 s. ISBN 978- 963- 9412- 13- 9

https://www.iedu.sk/vyucovanie_a_studium/vyucovacie_predmety/xKatalog_Dokumenty/V%C3%BDtvarn%C3%A1%20v%C3%BDchova%20ISCED%201.pdf

<http://www.interpressmagazin.hu/index.php?page=archivum&cid=1134>

KOŽUCHOVÁ, M.: Rozvoj technickej tvorivosti, Univerzita Komenského Bratislava 1999, 156 s. ISBN 80- 223- 1393- 9

KOŽUCHOVÁ, M.- HABŠUDOVÁ, M.- KUZMA, J.,- BRNKA K.: Didaktika technickej výchovy, Univerzita Komenského Bratislava, 1998, 160 s. ISBN 80- 223- 1319- X

MACKO, A.: Výtvarné techniky I, Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava 1975, 85 s. ISBN 67- 485- 75

MACKO, A.: A képzőművészeti nevelés korszerűsítése a kilencéves alapiskolában, SPN Bratislava 1973, 136 s.ISBN 67- 032- 73

MACKO, A. -NEVŘELOVÁ, O.: Képzőművészeti nevelés a 3. és 4. osztályban- módszertani kézikönyv, Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava 1978, 223 s. <http://mek.niif.hu/01200/01208/01208.htm>

MICHALIDES, P.: Základy výtvarnej výroby, Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1963, 280 s. ISBN 67- 300- 63

SZAPPANOS, I.: Rajzolás, festés, tárgyalakítás. Tankönyvkiadó Budapest, 151 s. ISBN 963 17 9696 5

<http://www.scribd.com/doc/38601393/Karpati-Andrea-Teljes-Rajzkonyv>
www.statpedu.sk

ŠUPSÁKOVÁ, B.: Detský výtvarný prejav, Digit, 2000, ISBN 80- 968441- 0- 5 171s. <http://www.termesztvilaga.hu/tv2000/tv0009/papir.html>

TRENCSÉNYI, L.: Művészetpedagógia- elmélet, tanterv, módszer. Okker kiadó, Budapest

2000, 361 s.

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Alkot%C3%B3k%C3%A9szs%C3%A9g>

[http://hu.wikipedia.org/wiki/Fa_\(anyag\)](http://hu.wikipedia.org/wiki/Fa_(anyag))

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Hullad%C3%A9k>

ZATLOUKLOVÁ KALINOVÁ, K.: Výtvarná výchova, Vydavateľstvo Osveta, Martin
1981, 240 s. ISBN 70- 027- 81

8 MELLÉKLET

1. Melléklet.....	24
2. Melléklet.....	42
3. Melléklet.....	42
4. Melléklet.....	43
5. Melléklet.....	43
6. Melléklet.....	45
7. Melléklet.....	45
8. Melléklet.....	46
9. Melléklet.....	46